sosyal adalet

9 NİSAN 1963 SALI — HAFTALIK SİYASİ GAZETE — YIL 1, SAYI 4, FIATI 1 LİRA

TEMELDEKİ MESELELERE İNİLMEDİKÇE

BU KAVGA DURMAZ

işçiler için hazırlanan Kanunlar yetersizdir

Sosyalizme giden yol

Sendikalar - Grev ve Lokavt Kanunu görüşülürken

Sendikacılar Ankarada

Gelecek sayımızda:

Sosyal Adalet René Dumont'la Paris'te görüştü

René Dumont, tarım reformuna girişen memleketlerin paylaşamadıkarı bir ilim adamı. Az gelişmiş ülkelerde halkın beslenmesi ve açlığın önlenmesi konusunda endişe duyan devlet adamının ilk aklına gelen uzman Nehru, Bin Bella, Castro bunlardan bir kaçı... Davetlerin dışında bilgin ve ekibi bütün dünyayı dolaşıyor. Bu arada 1954 yılında Türkiyeye de gelmiş bulunuyor. SOSYAL ADALET yurdumuzda bir süre kalan bilginden intibalarını öğrenmek istedi Ve Sosyal Adalet'in Paris muhabiri René Dumontla konuştu.

Afrika, kıtalar arasında belki en geç fakat en hızlı uyanan oldu. 1960 yılı Afrika yılı adını alması bu yüzden. Bundan on yıl önce koca kıtada bağımsız devletler bir kaçı geçmezdi. Oysa şimdi bağımlı sayısı bir kaç...

Türkkaya ATAÖV

Bir yazı serisi ile Uyanan Afrka'yı anlatacak

sosyal adalet ELEŞTİRİLİYOR

Sosyal Adalet'çiler gün geçtikçe daha ilgiyle, daha titizlikle gazetelerinin üzerine ilgiliyorlar. Her yönüen kendi eserleri olan Sosyal Adalet'in daha dolu ve *daha güzel bir gazete durumuna* gelmesi için uyarıcı eleştirmeleri yanısıra yararlı olacaklarını umdukları; yazı, şiir, inceleme, röpörtaj çeviri de *gönderiyorlar: yer a*çıldıkça yayınlanmak için dosyalanıyor. Ve sahiplerine elden geldiğince cevap yazılmasına çalışılıyor.

Bizim öncelikle ele aldığımız mektuplar Sosyal Adaleti iyi niyetle eleştiren mektuplar oluyor. Hepsinde ortak nokta: Sosyal Adalet'in konularını, yazılarını ve hattâ dilini seçerken, geniş kütlelerin zorluk çekmeden anlamalarını, göz önünde bulundurması gereği. Ortak nokta olarak özetlediğimiz bu uyarma bizim birinci amacımız. Halkçı, emekten yana bir gazetenin böyle olmasının şart olduğunda kimsenin şüphesi yok. Fakat bu isteğin hemen gerçekleşmesi, «noksansız» dedirtecek kadar başarılı olması mümkün değil. Önemli olan doğruyu topluca kabul etmemizdir. Doğru olan sosyal adaleti, gerçek sahibine; halkımızın büyük çoğunluğunu teşkil eden, emekçi kütlelerine, topraksız köylülere, kalkın*ma yükünü yüklenmiş az* gelirli vatandaşlarımıza anlatıp benimsetmektir Sabahattin Kaçar, eleştirilerle dolu uzun mektubunda çok haklı olarak meseleyi şöyle koyuvor:

«Sosyal Adalet'e abone olanlar arasında gazete havadisleri okuyuculuğundan fıkra okuyuculuğuna yeni geçmekte olanlar var. Bunların bir kısmı hâlen bazı partilere meyllli, sempatizan ve partizan. Fakat, mensup oldukları sınıf işçi sınıfı. Bu vatandaşlar bu gazetede kendi partilerine ait bir şeyler bulmak istiyorlar. İstiyorlr ki. bu gazete kendi partilerini d[illegible] sun. Bu durum karşısında bu masum vatandaşların içinde yaşadıkları tezadı kendilerine bilinçli olarak göstermek lâzım. Meselâ: bir işçi, bir memur, bir emekci niçin CHP. li, YTP. li, CKMP. li olamaz? Partilerin bünyesi ele alınarak hakikatleri bilmiyenlere, bunlar bilinçli bir şekilde *gösterilebilir.»*

Bundan başka okurlarımızın genel olarak birleştikleri ikinci toplu istekleri de; aydınlatıcı, bilgi verici yazıların yer alması. *Gerçekten,* yeni Anayasamızla birlikte hayatımıza bir çok, yeni kavramda girdi. Yıllardan beri bulanık suda balık avlıyanlar, halkımızın *yararına* olan her yenilikte olduğu gibi bu kavramları da tanınmaz hale getirmek gayretinde. Çıkar yol olarak bilinen modern sistem ve akımları halka kötü tanıtmağa çalışmaktadır. Sosyal Adalet, bu bakımdan okurlarının aydınlatıcı ve bilgi verici yazılara yer vermek konusundaki isteğini bu sayıdan itibaren daha da önem verecek. Ve bu konuyla ilgili inceleme, derleme yazılarına daha fazla yer ayıracak. Günümüzün konuları; az gelişmiş ülkeler, bu ülkelerin başvurduğu kalkınma yolları, plânlama, toprak reformları üzerinde özellikle durulacaktır. İşçi ve sendika hareketlerine; bunlarla ilgili başka ülkelerdeki tecrübelere, özel bir yer verilecektir.

Sosyal Adalet okurlarının bizden istekleri yanısıra bütün Sosyal Adalet'çilerden istekleri oluyor. Bunlardan biri Muğla, Yatağan'dan Şeref Köyünden geldi. Şeref Köyü ve çevresi Kalkındırma Derneği, Sosyal Adalet okurlarına bir çağrı göndermiş bulunuyor. Çağrıyı aynen yayınlıyoruz:

ÇAĞRI

Köyümüzü: orman, tarım, sağlık, sosyal, ekonomik, öğrenim ve eğitim yönünden kalkındırmak çabasındayız.

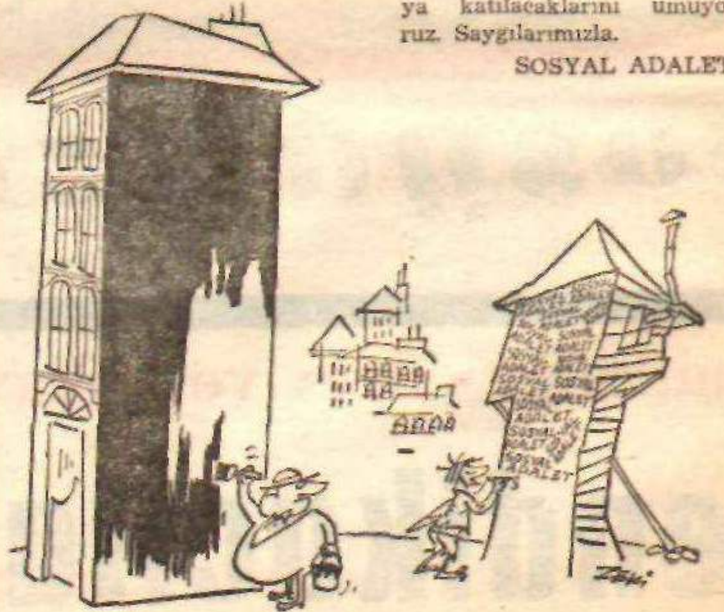
Bilim adamlarımızı, toplumcu yazarlarımızı, köylü—köycü aydınlarımızı, okurlarımızı: her türlü gazete, dergi, kitap, broşür, ilaç, araç—gereç göndermeğe çağırıyoruz.

Köyün kalkınması, toplumun kalkınması, köylünün uyanışı Türkiye'nin kurtuluşudur.

Adres: Kaya Müştak han. Şeref Köyü ve çevresi Kalkındırma Derneği Başkanı — Yatağan — Muğla.

Okurlarımızın Şeref Köyü ile ilgileneceklerini ve çağrıya katılacaklarını umuyoruz. Saygılarımızla.

SOSYAL ADALET

sosyal adalet

HAFTALIK SİYASİ GAZETE

9 NİSAN 1963 YIL: 1 SAYI:4

İmtiyaz Sahibi: Cemal Hakkı SELEK

Yazı İşleri Müdürü: Turhan TÜKEL

İDAREHANE. Cağaloğlu, Molla Fenari Sokak. No. 30—32 (Vatan Matbaası) Tel: 22 93 13

FİYATI : 100 Kuruş.

ABONE : 3 Aylık 10 Lira, 6 Aylık 20 Lira, 1 Yıllık 40 Lira,

Yurt dışı abonelerde posta ücreti abone bedeline eklenir

İLÂN: Beher Sütunda Santimetresi 25 liradır. Renkli ilânlar özel tarifeye tâbidir.

DİZİLDİĞİ VE BASILDIĞI YER: Vatan Matbaası — İSTANBUL

Yazarlar – Sanatçılar

Niyazi AĞIRNASLI, Teoman AKTÜREL, Melih Cevdet ANDAY, Musa ANTER, Talip APAYDIN, Sadun AREN, Mustafa ARSLAN, Ülkü ARZAK, Türkkaya ATAÖV, Mehmet Ali AYBAR, Enver AYTEKİN, Halil AYTEKİN, Şahap BALCIOĞLU, Erdoğan Başar, Aslan BAŞER, Zeki BEYNER, Asım BEZİRCİ, Kemal BİLBAŞAR, Behice BORAN, Erdem BURİ, Muzaffer BUYRUKÇU, Uğur CANKOÇAK, Edip CANSEVER, Adnan CEMGİL, Necati CUMALI, Kemal ÇİFTLER, Âsaf ÇİĞİLTEPE, Suha ÇİLİNGİROĞLU, Arif DAMAR, Süleyman EGE, Emin ELİÇİN, Metin ELOĞLU, Leylâ ERBİL, Azra ERHAT, Şaban ERİK, Metin ERKSAN, Sabahattin EYÜBOĞLU, İbrahim GÜZELCE, Nevzat HATKO, Müserref HEKİMOĞLU, Selâhattin HİLÂV, Rifat ILGAZ, Kenan KAYA, Yalçın KAYA, Orhan KEMAL, Yaşar KEMAL, Sait KIRMIZITOPRAK, Samim KOCAGÖZ, Hüseyin KORKMAZGİL, Mahmut MAKAL, Selim MİMOĞLU, Rauf MUTLUAY, Fethi NACİ, Aziz NESİN, Eflâtun NURİ, Metin ÖZEK, Erdoğan ÖZER, Doğan ÖZGÜDEN, Demir ÖZLÜ, Tahir ÖZTÜRK, Sina PAMUKÇU, Halit REFİĞ, Mehmet RESSAMOĞLU, Baykan SEZER, Mehmet SELİK, Kemal SÜLKER, Cemal SUREYYA, Burhan SOLUKÇU, Nurdoğan TACALAN, Kemal TAHİR, Sezer TANSUĞ, Rekin TEKSOY, Ahmet TOP, Osman Nuri TORUN, Selma TÜKEL, Turhan TÜKEL, Kemal TÜRKLER, Burhanettin ULUÇ, Mim UYKUSUZ, Sevim ULUÇ, Tonguç YAŞAR, Can YÜCEL, Ahmet YÜRÜR.

DEMOKRASİ KURTULDU MU?

sosyal adalet

ADALET Partisi ve yöneticileri suçlu sandalyesine oturtuldu; ve demokrasi kurtuldu...

Bir bakıma kurtuldu; bir bakıma kurtulmadı: Aldatılmış, kışkırtılmış halk toplulukları hırslıdır ve insanlık haysiyetine yaraşmayan şartlar içinde yaşamaktadır. Köylerin %53 ünde, kasabaların %55 inde içme suyu yoktur. Nüfusun %60'ı okuma - yazma bilmiyor; %2.5'i veremlidir. 4000 kişiye bir doktor düşüyor. Hastanelerdeki yatak sayısı 45 bindir. Şehirlerdeki evlerin %30'u oturulmayacak haldedir. 1.5 milyon insan gecekondularda yaşıyor ve üç büyük şehrimizde, nüfusun %30'u tek odalı evlerde oturmaktadır. Ulusal gelirdeki artış, nüfus artışını ancak karşılayabiliyor. Yâni bütün çabalara rağmen, halkın, insanlık dışı yaşaması süregitmektedir. Halkımızın %70'i köylerde yaşar; 3 milyon aile eder. Bunlardan 180 bininin hiç toprağı yoktur. Buna karşılık yüz ölçümü 5000 dönümden yukarı olan çiftliklerin sayısı, sadece 329 dur.

BIR bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: Türkiye'de 1,5 milyon sanayi işçisi ve 3 milyon ırgat, en ilkel şartlar içinde yaşamaktadır. Çeşitli iş kollarındaki asgari ücretler, 500 kuruşla 1200 kuruş arasında oynamaktadır. İşçiyi haftada 96 saat, yâni günde 12 saat çalıştıran işverenler vardır. Ve Grev, Toplu Sözleşme tasarıları, onyedi yıldır hâlâ uykudadır.

Bir bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: 25 yıllık hizmeti olan, dört çocuklu bir memurun eline, ayda 800 lira civarında bir para geçmektedir. Küçük esnafın yıllık kazancı 5 bin lirayı aşmıyor. Küçük tüccarın kazancı da aşağı yukarı o kadar. Ve avukat, doktor, mimar, mühendis gibi serbest meslek sahipleri arasında, yılda 5 - 6 bin lira kazananlar büyük çoğunluğu teşkil etmektedir.

VE rezaletler, sıkandallar, yolsuzluklar, geride bıraktığımız yıllardaki gibi birbirini kovalıyor. Yüksek sosyetemiz aynı akıl durdurucu haksız kazançları ile, vicdanları rahatsız eden aynı umursamaz yaşamasına devam ediyor. Ve servetimiz, ulusal hazinelerimiz dışarıya akıp gidiyor. Ve petrol dâvasını işlenmemiş tütünler dâvası; onu da Kromit Şirketinin millete ödetilen 10 milyonluk borcu meselesi kovalıyor.

Ve demokrasi, insan hakları, Atatürk devrimleri, 27 Mayıs, plânlı kalkınma ve Anayasa üzerine, and üstüne and içiliyor. Bozulan yeminler tazeleniyor.

Bir bakıma kurtuldu, bir bakıma kurtulmadı: Ve kör değneğini bellemişcesine izlenen bu çıkmaz yolda saplanılıp kaldıkça, demokrasi kurtulmayacaktır; demokrasi sömürücülerin, çıkarcıların, demagogların oyuncağı olarak kalacaktır, tâ ki çıkışı olmayan bu yoldan geri dönüle...

ÇIKIŞI olmayan yoldan geri dönmek! Ama bu cesaret, bilgi ve yepyeni bir güç ve ruh isteyen işi, kim başaracaktır? Olaylara yön vermekle görevli olanlarımız, olayların ardından, o da güçlükle, yürüyebilmektedirler. Ve olayların ağırlığı altında ezilmeden kımıldanmak imkânını buldukça, bu sürüngence kımıldanışları bir başarı gibi görmek ve göstermek alışkanlığı içindedirler. Demokrasi! Evet demokrasi.. Ama demokrasi halkı aldatmak, halkı neticede kendi aleyhine olan yolda kışkırtmak hürriyeti değildir elbet. Ve demokrasi, aydınlatılmamış, uyarılmamış halkın, dört yılda bir oy'una başvurmak da değildir elbet. Demokrasi bunlardan başka bir şey olmak gerektir. Haklı, doğru ve güzel yaşama yolu, halkın günlük yaşamasında somut olarak duyduğu yüceltici bir düzen olmak gerektir.

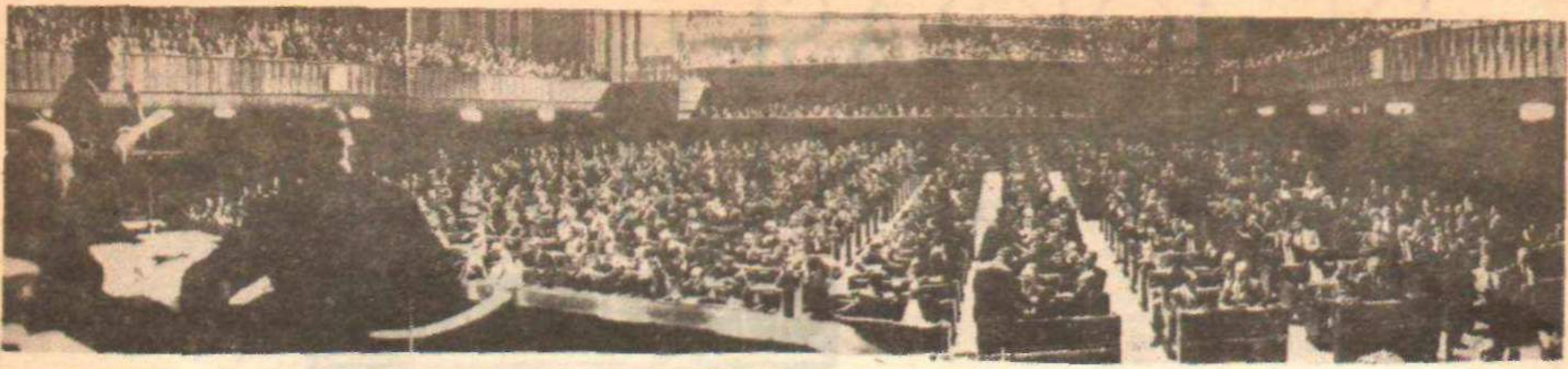
Her işi cansız bir biçim meselesi haline getiriyoruz. Çağdaş uygarlık dâvasını, ikiyüz yıldır bir biçim meselesi gibi ele alır, kalıplar içinde yukardan aşağı yürütmeye çabalarız. Ve meseleleri, yüzeydeki görüntüleri içinde çözümlemekle yetiniriz. Bu sözde çözümlerin, işleri halletmediğini, olaylar başımıza vurur; vurur ama biz alışkanlıklarımızı bırakmayız. Bırakmayız, çünkü bu alışkanlıklar, yüzlerce yıllık çıkarların, imtiyazlı durumların yararınadır.

AMA artık bu böyle sürüp gidemez. Dertlerimize, dâvalarımıza gerçek çözüm yolları bulmak, bir ölüm - kalım işi haline gelmiştir. Demokrasiye, Atatürk devrimlerine, 27 Mayısa, Anayasaya bağlılık... Hepsinin can noktası şudur: Ortaçağ kalıntısı bir ekonomi üzerine aşılanmış ticaret kapitalizmi sistemi ile hiç, ama hiçbir meselemizi çözümleyemeyiz. Toplumumuzun ekonomik ve sosyal temel yapısını değiştirmek gerekiyor.

Bu işi nasıl, kimin eliyle başaracağız? İşte bizim «var olmak, ya da olmamak» meselemiz bu. Türkiye geri kalmış bir toplum; yâni üretici gücü çağdaş seviyede gelişmemiş bir toplum. Ekonomisi bağımlı bir toplum. Ekonomisi dengesiz gelişen bir toplum... Önce buna el atmak gerekiyor. Türkiye dünyanın bu durumda olan biricik memleketi değil. Aynı şartlar içinde olan pek çok memleket var. Aralarında sadece derece farkları bulunmaktadır. Kurtuluş için bunların yaptıklarından yararlanabiliriz. Fakat Türkiye bunlar arasında bir bakıma en talihli olanıdır. Çünkü kurtuluş savaşını hepsinden önce yapmış bir memlekettir.

BIZIM kurtuluş yolumuz bundan kırk küsûr yıl önce çizilmiştir. Atatürkün daha savaş yıllarında çizdiği bu yol, bugünkü deyimi ile kapitalist olmayan bir gelişme yoludur. Birinci ödevimiz, bu yolu bulmak, bu yola girmektir. Demokrasi de, karma ekonomi de, plân da ancak bu yola girilince gerçek anlamlarını kazanacaktır.

Ve demokrasi, uyarılmış, uyandırılmış emekçi halk yığınlarının da işbirliği ile, işte asıl o zaman, gerçekten kurtulacaktır. Halk yığınları, hele halk yığınları içinde en uyanığı, en bilinçli olanı, işçi sınıfımız, devrimci gençlik, toplumcu aydınlar ve bütün demokratik kuvvetler bizi bu yola itiyor. Günümüzün meselesi; bu kurtuluş yolunu açmak için, Türkiye'nin kalkınıp ilerlemesine, demokrasinin yerleşip kök salmasına gönül vermiş, hangi sınıftan olursa olsun, bütün gerçek yurtseverlerin güçlü bir cephe halinde birleşmeleridir.

5 NİSAN GENEL GÖRÜŞMELERİ SONRASINDA MECLİSİN GENEL GÖRÜNÜŞÜ

TEMELDEKİ MESELELERE İNİLMEDİKÇE

Bu kavga durmaz

Kavgayı durdurduğunu sanan hükûmetin haklı olup olmadığı önümüzdeki haftalarda anlaşılacak

Tartışmalı ve kavgalı oturumu 15 saat boyunca büyük bir sabırla izleyen usta satrançcı, sabahın saat 5 inde kürsüyü terkederken:

— Bu görüşmelerden büyük bir demokratik zaferle çıkıyorsunuz. Türlü *tertipçiler*, demokratik rejimi kendi maksatları için kullanmak isteyenler millet nazarında itibarlarını, tesirlerini, güçlerini kaybetmişlerdir, diye konuşmasını tamamlıyordu.

Başbakan İnönü, koalisyon kanatlarının, hattâ M.P. nin hücumları karşısında paniğe kapılmış olan Adalet Partisi'ne son darbeyi vuruyor ve «Şah» diyordu.

Olayları dış görünüşlerine bakarak yorumlamak kolaylığını tercih edenler için İnönü, *Adalet Partisi'ne* karşı kesin bir zafer kazanmıştı. Artık kavgalar durmuş, rejim kurtulmuştu.

Bu zaferden kuvvet alan hükûmet, artık bütün yetkilerini kullanıp bütün kanunî imkânları seferber ederek tahrikçi ve intikamcıları adaletin pençesine teslim edecekti. Nitekim ertesi gün savcılar derhal harekete geçti ve 27 Mayısa karşı konuşmaları tesbit edilen AP. yöneticileriyle milletvekilleri hakkında kanunî kovuşturma başladı.

Takibatın başladığı gün ise, kavgalı Meclis oturumunda Adalet Partisinin «boksör» sözcüsü Gökhan Evliyaoğlu, Yeni İstanbul Gazetesi'nde yayınlanan başyazısında fetvayı basıyordu: «Feci şekilde kaybettiler. Kazanan AP. oldu.»

Aslında 5 Nisan, ne olaylara satıhtan bakanların zannettiği gibi İnönünün zaferi, ne de Evliyaoğlu'nun iddia ettiği gibi Adalet Partisi'nin *bir galibiyeti idi; hele haftalardır* devam eden kavgaların son perdesi hiç değildi.

Celâl Bayar'ın tahliyesi üzerine 27 Mayıs'ı korumak ve Anayasa'yı uygulatmak için meydanlarda aldatılmışlarla yumruk yumruğa kavga eden gençlik, 27 Mayıs'a karşı saldırıları durdurmakta gevşeklik gösteren hükûmete sâkin bir ortam yaratmak için meydanlardan çekilmişti. Meydanlardaki kavga *daha sonra* gazetelerde ve politikacıların demeçlerinde devam etti. Bir intikam zih*niyetinin sömürücü tahrikiy*le tehlikeli bir şekle sokulan kavganın nerede, nasıl duracağı sorusu hafta içinde halkı meşgul eden başlıca mesele oldu. Demokrasiyi bugüne kadar biçimsel olarak anlayan ve anlatanların bu kavgayı nasıl durduracakları gerçekten merak *konusuydu.*

İlk olarak 27 Mayısı ulusal bayram olarak kabul e*den kanun* tasarısı ivedilik ve öncelikle Meclis'ten geçirildi. Ne var ki, 27 Mayısa karşı tutumunu her vesileyle göstermekte büyük çıkar gören Adalet Partililer grup kararına rağmen Meclisin bu oturumuna küçük bir azınlıkla katıldılar. Katılanlardan bir kısmı da tasarı aleyhinde oy kullanmakta sakınca görmedi. Adalet Partisi, bu tutumuyla 27 Mayıs'ı ulusal bayram olarak kabul etmediğini gösteriyordu.

Fakat asıl beklenen gün 5 Nisan'dı. Anayasa'yı kurtarmak ve *kardeş kavgasına* son vermek için gençlik tarafından kendisine sâkin bir ortam *hazırlanan* hükûmet, acaba son olaylarla ilgili olarak 5 Nisan'da Meclis'te açılacak genel görüşmede neler açıklayacak, ne tedbirler getirecekti?

Birbiri ardısıra çıkan iki kanun, aslında, bu hususta bir aydınlık getirmişti. Hükûmet bir yandan 27 Mayısı Anayasa ve Hürriyet Bayramı ilân ederken, öbür yandan Oğuz Akal'ın ünlü Kromit Ortaklığı'nın Amerikan *Howard Ortaklığı'na olan* borcunu, bir özel kanunla, millete ödetiyordu. Başbakan'ın *«eski devrin yüz karası»* dediği olay, yeni devrin de yüz karası oluyordu. Melih

Dış itibarımızı bu şekilde kurtaran hükûmet, içteki huzursuzluğun gerçek sebeplerini nasıl görecek, bunları giderme çarelerini nasıl bulacaktı?

İşte 15 saatlik genel görüşme, hükûmetin, hep olayların yüzeyinde kaldığını, huzursuzluğun, meydanlardaki çatışmaların gerçek sebeplerine *inemediğini* gösterdi. Hükûmete meseleleri parlâmentoda halletmek için *sâkin zemin hazırlayan* gençlik «Orta Çağ kalıntılarına paydos!» derken 27 Mayısı nasıl anladığını, nelerin değişmesi gerektiğini, ne yapılmasını istediğini açıkça söylemişti. Gençlik, 27 Mayısın getirdiği Anayasanın tastamam uygulanmasını istiyordu, Anayasava aykırı müesseselerin tasfiye edilmesini istiyordu, rejimin güveni olan kurumların biran önce harekete geçirilmesini istiyor*du..*

Hükûmet sözcüleri ise, genel görüşmede yaptıkları konuşmalarda gençliğin neler istediğini anlayamadıklarını ortaya koydular. «Büyük ifşaat!» diye günlerce halkoyu meşgul edildiği halde, A.P. yöneticilerinin vaktiyle bütün gazetelerde yayınlanmış tahriklerini kronolojik bir sıraya göre tekrarlamaktan başka bir şey yapılmadı. Öyle ki, konuşmaların başında *korkudan sinen*, hattâ bir ara «gizli celse» isteyen AP. liler, hükûmet sözcüle*rinin malûmu ilâmdan öteye* geçmeyen konuşmaları karşısında sür'etleriin yeniden arttırdılar, hattâ zeytinyağı gibi üste çıkmak imkânının dahi buldular.

Genel görüşme aslında, İnönü'nün bir zaferi değil, gençliğin isteklerini anlamak, halkın meselelerine eğilmekteki aczini göstermesi bakımından hükûmet için bir hezimet oldu.

Adalet Partisi'ne gelince, *kazanan, Gökhan Evliyaoğ*lu'nun iddia ettiği gibi, Adalet Partisi değil, AP. içindeki kafatasçılar oldu. Hükûmetin temel meseleleri bir türlü ortaya koyamaması ve demagojiye müsait yüzeydeki meselelerde AP. adına kafatasçıların sözcüsü Gökhan Evliyaoğlu'na ucuz kahramanlık fırsatı sağlaması AP. içindeki kafatasçıların durumunu sağlamlaştırdı.

5 NİSAN GÖRÜŞMELERİNDE MECLİSE GİREMİYENLER

— *Kavgalı toplantıyı seyredemediler* —

İNÖNÜ KÜRSÜDE

— İyimser Başbakan —

Hele bundan sonra haklarında yapılacak kovuşturma ile mazlum rolünde halkın karşısına çıkacak olan intikamcı ve kafatasçıların tah*rik* politikasının devam edeceği muhakkaktır. Teşkilâtın alt kademeleri, şimdiye ka*dar hükûmetin süregelen* ilgisizliği sonunda AP. yöneticilerinin saçtıkları intikam tohumlarının *yeşerdiği bir* tarla haline gelmiştir. 15 saatlik görüşmelerin ertesinde, hiçbir AP. milletvekilinin ve senatörünün katılmamasına rağmen, Samsun'da AP. teşkilâtı istediği mitingi yapmıştır.

Meydanların konuşması devam etmektedir. Ve belli ki devam edecektir.

Genel görüşmede kavgayı durdurduğunu zanneden hükûmet, tatmin olmayan gençliğin «azmi *karşısında* ne tutum takınacaktır? Nitekim, Mecliste gençliğe «sürü» diyen *Gökhan Evliyaoğlu*'na verdiği cevapta Millî Türk Talebe Birliği Başkanı Cafer Karadağlı, «Biz miting ve sessiz yürüyüşleri durdurduk. Tahrikler karşısında yeniden harekete geçersek bunun neticesi çok acı olacaktır.» demiştir.

Sizif Efsanesi'in bilirsiniz: Sizif, bir kayayı ovadan dağın tepesine kadar taşır. Tam dağın zirvesine gelince, bakar ki, kaya tekrar aşağıya, *ovaya yuvarlanmıştır.* Ertesi sabah gene ayın hikâye başlar

İnönü *de, kendi demokrasi*sinin şartlarının yarattığı bir yerli sizif haline gelmiştir. Bu defa da, belki beş altı milletvekilinin dokunulmazlığını kaldırıp mahkemeye vererek kayayı dağın zirvesine getirdiğini, demokrasiyi kurtardığını sanacak ama, kısa bir zaman sonra, kayanın gene ovaya doğru yuvarlan*dığını* görecektir Çünkü; memleketin gerçek meseleleri, kavgaları doğuran ekonomik sosyal *sebepleri* İnönü Hükûmeti bir türlü ele almamakta, günlük ve geçici tedbirlerle demokrasiyi kurtarmağa çabalamaktaıdr.

Oysa derdin kökü derindedir. AP. intikamcılarının, sömürücülerinin, kafatasçılarının aldattığı halk tabakaları, derin sosyal reformlara yanaşmayan, sömürücü büyük sermaye ile toprak ağalarının çıkarlarına uygun bir politika gütmekte devam e*den, halkın yaşama* şartlarını gitgide ağırlaştıran CHP. - YTP. - CKMP. koalisyonuna *karşı her gün biraz daha* muhalif duruma gelecekler ve ucuz bir propaganda ile 27 Mayıs öncesinin *özlemini bir* politika yönü olarak benimseyeceklerdir.

Demokrasinin kurtarılması, koalisyonun sandığı gibi, günlük ve geçici tedbirlerle gerçekleşecek bir iş değildir; demokrasinin kurtarılması meselesi, emekçi halk yığınlarının, aydın gençliğin, ilerici aydınların, Atatürkçü subayların özlediği ve temel ilkelerini Anayasa'dan ve Atatürk'ün düşüncelerin*den alan bir reform* politikasının uygulanması meselesidir.

MECLİS

Uzun, kavgalı fakat sonuçsuz

Müşerref Hekimoğlu

Anayasa rejimi karşısında memleketin *iç politikası* konulu genel görüşme tam onbeş saat sürdü. Cuma günü saat onbeşten ertesi sabah beşe kadar süren bir toplantı Meclisin *en kalabalık oturum*larından biri. Milletvekilleri, senatörler Kurucu Meclis üyeleri ve çok sayıda dinleyiciler.. Görüşmeler başlamadan önce Meclisin *önüne* binlerce insan birikmis, memleketin dört bucağından gelmiş, partili, partisiz bir çok vatandaş, içeri girmek, görüşmeleri dinlemek istiyor. Partilerarası çekişmelerin, memleketi yeni bir çıkmaza götüren olayların içyüzünü öğrenmek istiyorlar. Karışık meselelere nasıl bir çözüm yolu bulunacak diye merak ediyorlar.

Bu vatandaşlar saatlerce oturdular, kürsüdeki konuşmaları *dinlediler. Ama* bu konuşmalardan ne öğrendiler acaba? Meclis kürsüsünde 15 saat süren konuşmalardan çıkan sonuç, bu vatandaşları evlerine *köylerine* rahat bir kalple yolladı mı?

Doğrusu, hayır. Bu konuşmalar çok zaman bir kahve po

litikası seviyesini aşamadı, zaman zaman da miting konuşmaları dinledik kürsüden. Bir saat, iki saat konuşuyorlar. Olaylar anlatılıyor. Ama bir sonuca varılamıyor. Hükûmet adına konuşan iki bakan, içişleri ve savunma bakanları, belgeleri okuyorlar. AP. lileri özel, tüzel kişiler olarak suçlandırıyorlar. Gençliğin tepkisi nasıl başladı, 27 Mayıs ihtilâline karşı çıkışlar ne zamandır süregeliyor, Anayasa nasıl zedeleniyor, anlatılıyor, ama bu konuşmalar havada kalıyor.

AP. nin durumu büsbütün havada. Belgeler karşısında susuyorlar, bir panik havası hissediliyor. Yukardan, basın locasından bakarken dağınık bir parti görüyorsunuz. Parti sözcüsü çıkıyor, ciddiye alınamıyacak bir konuşma yapıyor. 1963 yılında Türkiye'de sorumlu kişiler neler konuşuyor diye şaşırıyorsunuz. Mecliste, localarda kahkahadan geçilmiyor. Yân localarda oturan çok sayıda subay yerlerinden kalkıp dikkatle seyrediyorlar aşağısını, Sözcü şöyle yakınıyor

— Bizim kusurumuz olabilir Ama biz otuz günde kurulmuş bir partiyiz. Bukadar kusur kadı kızında bile var. Hükûmet kusurlu gördüğü şeylerde kulağımızı çekseydi. İşler bukadar çığrından çıkmazdı.. 27 Mayıs niye dayanıyor? Memleket iki kampa ayrılmıştı, bu kamplardan birini şeymi bırakalım Demokrasi tek kanatlı olmaz.. İki ciğer de nefes alacak..

Grup bu konuşmayı destekliyor mu, desteklemiyor mu belli değil. Oturmuş dinliyorlar. Kimi AP. li kürsüye bir kâğıt yolluyor, kimi koridorda «Böyle konuşulur mu» diye tartışıyor ama genellikle havadaki gerginliği yumuşatmanın, kahkahalara boğmanın rahatlığı hissediliyor yüzlerinde.

Demiray'dan sonra Gökhan Evliyaoğlu da konuşuyor. O da grubu adına. Yeni İstanbul'un başyazarı iyi bir demagog. Herkese çatıyor, AP. yi rejimin 1 numaralı bekçisi, 27 Mayısın dostu, batılı demokrasiyi yerleştirecek biricik kurum olarak anlatıyor, AP sıralarında alkışlar. Biraz önceki dağınık, perişan toplulukta bir den bir kıpırdanma. Türkiye'deki olayların yalnız iki şehirde düşünülemiyeceğini, memleketin kaderine Kızılay ile Sıhhiye arasında mekik dokuyanların karar veremiyeceğini söyliyor Gökhan Evliyaoğlu Bir parti merkezinin taşlanmasını, dünyanın hiç bir yerinde hükûmetin seyirci kalamıyacağını anlatıyor. Kürsüden inerken de şöyle diyor:

— Burada bir savcı gibi iftira eder, dışardaki sürülere infaz ettirirsiniz!..

Bu sözler üzerine bazı CHP liler yerlerinden fırlayıp YENİ İSTANBUL başyazarının üzerine yürüdüler. Meclis üç dört dakika karıştı, yumruklar, tekmeler, sonra hava yatıştı yine G. Evliyaoğlu koridorda da Mucip Ataklı'dan bir yumruk yedi. Kürsüde Ataklı'yı Suphi Baykam'ı gençliği kışkırtmakla suçlandırmıştı. Bunun karşılığını Ataklı yumrukla, Suphi Baykam kürsüden verdi. Baykam, Gökhan Evliyaoğlu'nun gazetesindeki yayınlarla yaptığı kışkırtmaları, Atatürkçü, 27 Mayısçı gençliğin, Anayasanın uygulanmasını, sosyal reformların yapılmasını isteyenlerin nasıl «Komünist» diye lekelendiğini anlattı uzun uzun...

Sonunda İnönü geldi kürsüye. Saat dördü geçiyor. Herkes dikkatle doğruldu. koridora çıkan. YTP ye girmek için pazarlık yapan AP liler de geldiler içeri. Başbakan İnönü aşağı yukarı şunları söyledi:

— İç politika üzerindeki genel görüşme havayı aydınlattı. Siyasî durum çok nazik ve ciddi görünüyor. Hükûmet bütün delilleri verdi. Bu delillere göre gerekli işlem yapılacak. Kanunsuz teşebbüsler cezalanacak. 27 Mayıs öncesi usul ve usluba döndürme çabasında bulunanlar istediklerini başaramıyacaklar.

Başbakan konuşmasını herzamanki iyimserlikle bitirdi Ama Meclisteki görüşmeleri izleyenler için aynı iyimserliği duymak kolay değil. Bu görüşmeler bir defa daha gösterdi Bir çok politikacının sözleriyle davranışları birbirini tutmuyor. Demokrasi, Anayasa anlayışları dar açıdan kurtulamıyor. Hiç biri bu memlekette rejim buhranını doğuran sebepleri, Anayasanın niçin zorlandığını açıkça, cesaretle koyamadı ortaya. Hiç bir meselenin özüne, derinine inilmedi. İnilseydi, 27 Mayıs devrimine karşı girişilen kampanyanın içyüzü daha iyi aydınlanırdı, geçmiş devre özlem duyanların, yeni Anayasamızın ilkelerine uyamıyacakları daha iyi anlaşılırdı. Gökhan Evliyaoğlu kürsüden avaz avaz bağırıyor, parti merkezlerinin taşlanmasına seyirci kalınamıyacağını söylüyor, ama Gültepe'de taş yağmuruna tutulan TİP liler, Beyaz Sarayda yumruk yiyenlere seyirci kalınmasından tek söz edilmiyor!.. Tahsin Demiray memleketin iki kampa ayrıldığını, bu kamplar arasında denge kurulmadan demokratik rejimin işleyemiyeceğinden dert yanıyor. Asıl dengesizlikten tek söz edilmiyor!.. Hiç kimse memleketteki buhranın sosyal ve ekonomik nedenlerine, Anayasamızın işlememesinin gerçek sebebine dokunmuyor!.

İDAMLAR

T.İ.P. idamların tehirini istedi

İşçi Partisi «Anayasa Mahkemesi karar verinceye kadar idamlar durdurulmalı» diyor

Anayasaya aykırı kanunların iptali için Anayasa Mahkemesine başvuran ve bu arada bir hakkın özüne dokunulamıyacağını emreden Anayasamıza aykırı olduğu iddiasıyla ölüm cezasının da kaldırılmasını isteyen Türkiye İşçi Partisi, dâva Anayasa Mahkemesinde bir sonuca bağlanıncaya kadar ölüm cezalarının infazının durdurulması için teşebbüse geçti.

Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Aybar, tamiri imkânsız bir durumun önüne geçilmesi için, bir süre önce T.B.M. Meclisine sevkedilen idam cezalarının durdurulması ve Meclis'çe tasdik edilen ölüm cezalarının infazının tehir edilmesi amacıyla Meclis ve Senato Başkanlarına, Adalet Bakanına birer telgraf çekti. Bu maksatla Anayasa Mahkemesi'ne de bir telgrafla müracaat eden Aybar, Meclis'te tasdik edilen idam cezaları hakkında tehiri icra kararı verilmesini ve kararın ilgili mercilere tebliğini istedi.

Türkiye İşçi Partisinin bu teşebbüsünün Mecliste ve hukukçular çevresinde geniş yankı uyandıracağı sanılıyor.

Kanunlar Mecliste görüşülürken

Sendikacılar Ankarada

Türk — İş konfederasyonu İcra Heyeti, Karma komisyondan çıkan tasarıların bir çok maddelerini Mecliste değiştirmek maksadiyle Sendika başkanlarından kuvvet alacak

Sendikacılar 8 Nisan 1963 Pazartesi günü Ankarada toplandı. İşçi Sigortaları salonuna yurdun çeşitli bölgelerinden gruplar halinde giren sendikacılar Meclis gündemine alınan iki kanun tasarısı hakkında son görüşlerini açıklamaya davet edilmişlerdir. Dâveti yapan Türk - İş Konfederasyonu İcra Heyeti, Karma Komisyondan çıkan tasarıların bir çok maddelerinin Mecliste değiştirilebilmesi için sendika başkanlarından kuvvet almak arzusundadır. Hattâ gerekirse Ankarada sendika başkanları yürüyüşü bile düzenlenecek ve tasarıların sosyal adalete, Anayasa ilkelerine ve işçilerin temel haklarına aykırılığı belirtilerek Meclisin dikkati çekilecek.

Bununla beraber, Türk—İŞ İcra Heyetinin bu konudaki tutumu, işçileri tatmin etmekte nçok uzak bulunuyor.

Meselâ, Sendikalar Kanunu tasarısında Türk—İşin bünyesni allak bullak edecek değişiklikler yer almakta fakat Türk—İş yöneticilerinin bu konuda halâ bir görüşü bulunmamaktadır. Tasarı konfederasyonların ancak iki veya daha fazla federasyonun bir araya gelmesiyle kurulabileceğini kabul etmektedir. Bu tasarı kabul edilirse, şimdi konfederasyonun üyesi bulunan Türkiye tipi sendikalar ne olacaktır? Bu sendikalar Türk—İşten çıkartılacak mıdır; yoksa federasyon haline mi getirilecektir?

1 Nisanda Ankarada yapılan seminerde bu endişeler kendisine duyurulduğu zaman Türk—İş Genel Sekreteri Halil Tunç «Kuruluşumuzu o zaman gözden geçiririz» demekle yetinmiştir.

Seminere katılan işçiler üzerinde bu cevap şok tesiri yapmıştır. Öyle ya, Türk—İş Türkiyedeki 500'e yakın sendikayı Alman biçimi 26 ulusal Türkiye tipi sendikaya indirmeye karar vermemişmiydi? Her gittikleri yerde yöneticiler bu Alman mucizesini ballandıra balandıra anlatmıyorlar mıydı? Birden bire bu 180 derecelik dönüş neyin nesiydi?

Türkiyede kaç sendika olmalıdır? Kısa zamanda Türkiye tipi sendikalara mı gidilmeli, yoksa federasyon tipine mi dönülmelidir? Buna karar verecek olan sendikalardır. Bu gibi kararlar ya Temsilciler Meclisinde, ya da Genel Kurulda verilebilir. Ama sık sık fikir değiştirilmez. Federasyonlara şirin görünüp yerini sağlamlaştırmağa çalışan Halil Tunç'un sendikacıları şaşkına çevirmeğe hakkı yoktur.

Türk—İş Başkanı Seyfi Demirsoy da, Genel Sekreter Halil Tunç gibi fikir değiştirmidir, yoksa aralarında bir anlaşmazlık mı vardır. Bunu zama ngösterecektir. Ancak şu muhakkak ki, şimdiye kadar bu temel meselelere eğileceği yerde tabandan gelen haklı feryadları susturma gayretine düşen Türk—İş yöneticileri, sendika başkanlarının karşısına hazırlıksız, karasız, hatta kendi mukadderatı hakkında sağlam bir görüşü olmadan çıkmaktadır

Türkiye İşçi Partisi, bu tasarılar hakkında hazırladığı görüşleri bir bültenle hem sendikacılara hem de Milletvekillerine bildirmiş bulunuyor. Türkiye İşçi Partisi, Anayasanın açık hükümleri karşısında ayrı bir sendikalar kanunu tasarısına lüzum olmadığını belirtmektedir. Anayasa «çalışanlar ve iş verenler, önceden izin almaksızın sendikalar ve sendika birlikleri kurma, bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahiptir» demektedir. Bu bakımdan çalışanlar için ayrı bir sendikalar kanununa gerek yoktur. Zira ikinci bir fıkrada «sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz» hükmünü getirmektedir. Bu suretle sendikaların işleyişini kendi tüzükleri demokratik esaslara göre hazırlayacak demektir. Bu açıdan hareket eden T.İ.P. tüm olarak sendikalar kanununa lüzum olmadığını belirttikten sonra, buna uyulmayacak olursa, tasarıda yer alan hükümlerin nasıl olması gerektiğini apaçık anlatmıştır.

T.İ.P. ayrıca grev yasaklarına da önemle değinmiştir. T.İ.P e göre Anayasa «İşçiler, işverenlerle olan münasebetlerinde, iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacı ile toplu sözleşme ve grev haklarına sahiptirler.» Böylece bütün işçiler grev hakkını kullanabilecektir. Anayasanın II. maddesinde belirtildiği gibi «kanun, kamu yararı, genel ahlâk, sosyal adalet ve millî güvenlik gibi sebeplerle de olsa, bir hakkın ve hürriyetin özüne dokunamaz.» Bu bakımdan grev hakkı bütün işçilerin iktisadî ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacı ile yapılabilecektir. Fakat tasarı bir kısım işçileri grev hakkından yoksun bırakmıştır. Bu Anayasaya aykırıdır. Zira bir hakkın özü yok edilmektedir. Kanun yapıcısı ise Anayasaya göre bir hakkın özüne ne sebeple olursa olsun dokunamaz. Oysa tasarı bir çok işçi grupunun grev hakkını elinden almaktadır. Kanun yapıcısı ancak grev hakkının kullanılması ve hangi hallerde yapılamıyacağını, bu arada iş verenlerin haklarını düzenleyebilir olmalıdır. Yoksa işverene lokavt hakkı tanınamaz.

T.İ.P. in bu iki tasarı hakkındaki görüşleri ve teklifleri, sendikacılar arasında geniş ilgi uyandırmıştır. T.İ.P. senatörü Ağırnaslı, bu görüşleri ayrıca Mecliste dile getirecektir. Bir çok sendikacılar da T.İ.P. in tenkidlerine ve görüşlerine kendilerine yakın buldukları milletvekili ve senatörlerin katılması için şimdiden çalışmalara başlamışlardır.

SOSYALİSTLER

Aydın kadroyla mı? Halkla mı?

Geçen hafta Sosyalist Kültür Derneğinin konferasçısı kuruculardan Şevket Süreyya Aydemir'di. Konferansçı konu olarak Orta — Doğuyu ele almıştı. Aydemir; Türkiyenin bir Orta — Doğu memleketi olduğu halde çevremizle ilgilenmediğimizi belirtmiş ve yüzlerce yıl süren toplu tarihimizin ana hatlarını anlatmıştır. Konferasntan sonra konu tartışılmağa açıldıktan sonra ilk sözü Nejat Erder almış ve Mısır'daki değişikliğin yüzeyden derine iniş sebeplerini, Arap Dünyasında hanedan çekişmelerinin nasıl mücadele halini aldığını, bunun bugün nasıl Arap Sosyalizmi haline geldiğini, Türkiyenin komşu memleketlere karşı ilgisizliğini ve dış politikamızın muhtevasızlığı üzerinde durmuştur.

Hamdi Konur, Mısır'la Kurtuluş Türkiyesi arasındaki benzerlik üzerinde durmuş, Kurtuluş Türkiyesinin halkçı ve devrim karakterinin zamanla değiştiğini, oysa Mısır'da bunun olmadığını söyleyerek bunun sebeplerinin ne olduğu sorusunu ortaya atmıştır.

Aydemir bu soruya şöyle cevap vermiştir:

«Milli kurtuluş hareketleri antiemperyalist karakterlidir. Dünyanın her yerinde böyledir, Türkiyede de böyledir, Mısırda da.. Milli kurtuluş hareketleri halkçı olmak zorundadır. Fakat kurtuluş savaşı gerçekleşince memleketi aydın bir kadro idare eder. Rejime bu aydın kadro karar verir. Mısırdaki aydın kadro kapitalist sınıfı kaldırmış, fakat işçi sınıfına da dayanmamıştır. Mısır'da Nâsır, kadronun kuruluşunu ve bu kadronun halkla temasını sağlamıştır. Türkiye'de de 1930 larda böyle bir kadro kurulma çabası olmuş, fakat başarısızlıkla neticelenmiştir.»

Necat Erder ise bugünkü Türkiye ile kurtuluş Türkiyesinin, kurtuluş Türkiyesi il ekurtuluş halindeki Mısır'ın, bugünkü Mısır'la bugünkü Türkiyeni nmeselelerinin aynı olmadığı için karşılaştırılamıyacağını söylemiş, Sosyalist Kültür Derneğinin çeşitli görüşleri burada tartışılarak belli olan Sosyalist hedefe varmak için toplumların ve zamanın tahlillerini yapacağını ve yöntem bulunması için devamlı bir arama içinde bulunacağını belirtmiş, bu toplantıların faydasının bu olduğunu söylemiştir.

Erder konuşmasına, Türkiye'de bir seçkinler kadrosunun, Sosyalizmi getiremiyeceğini, bir azınlığın, çoğunluğun yararına, iş yapayım derken mutlaka Faşizm'e gideceğini, bilhassa Türkiye'de belirli sınıfların ve halkın oy'unun kıymetini bilmesinden ötürü tepeden inme bir aydın kadrosunun halk tarafından benimsenemiyeceğini ve halka hiç bir şey getiremiyeceğini söyleyerek son vermiştir.

SOSYALİST GENÇLİK

Siyasal Bilgiler Fakültesi Fikir Kulübü, bütün Türk sosyalistlerini birlikte hareket etmeye çağıran bir bildiri yayınladı. Bildiri geniş ilgiyle karşılandı.

Bu bildirinin yanısıra, Siyasal iBlgiler Fakültesi Fikir Kulübü ile Hukuk Fakültesi Fikir Kulübünün aldıkları ortak bir kararla, Köy Enstitülerinin kuruluş günü olan 17 Nisanda bir sessiz yürüyüş yapacaktır.

İŞÇİ

İşverenlerin çoğu kanundan kaçıyor

Lâstik — İş Başkanı işverenlerin tutumundan şikâyet ediyor

«Son günlerde bir kısım işverenlerin kanunların boşluklarını ve işçilere karşı kötü bir tutum izlediklerini üzülerek görmekteyiz. Lâstik, kauçuk ve plâstik işkolunda çalışanlar çeşitli baskılar ve kanunları uygulamakta istekli *görülmeyen işverenlerin* tutumu yüzünden muztariptirler. Sendika olarak yaptığımız mücadeleler kanunların *işçileri korumaktan* yoksun olması yüzünden isteni len sonucu vermemektedir. Şimdi de grev kanunu çıkacak diye mevcut düzende de bir gevşeme başlamıştır. Müracaat ve şikâyetler, grev kanunu çıkacağına umut bağlayanların savsaklayıcı tutumu ile hiç bir yarar vermemektedir.»

Bunları belirten bir bildiri yayınlayan Lâstik - İş Başkanı Rıza Kuas, mevcut durumu, adeta bütün sendikacıların *duygularını belirtecek* şekilde özetlemiştir:

«Kanunlar, aylarca suç işlemekte devam eden bir işvereni *kanun yoluna* sokacak kudrette değildir. İşyerinin el değiştirmesi, müktesep hakların bir anda yok *olmasına meydan vermekte*dir. Ücret ödeme geleneğinin bozulması yolu kolayca açılabilmektedir. Bu da işçilere *ıstıraplı günler getir*mektedir.»

Bu gerçekler dile getirildikten sorna Türk — İş'in tutumuna da dikkat çekilmektedir:

«Bütün bunlar, içinde bulunduğumuz durumun hiç de işçi yararına işlemediğini göstermektedir. İşçi meseleleri Türk — İş tarafından sendikaların tümünü kapsayan bir açıdan ele alınmamaktadır. Sâkin tutum politikası bugüne kadar işçilere hiç bir hak kazandırmamış ve hiç bir menfaat sağlamamıştır. Bu bakımdan Türk — İş yöneticilerini kanun içinde mücadele zeminine gelmeğe dâvet ediyoruz.»

HAFTADA 96 SAAT

İşçilerin haftada 48 saat çalışmasını çok görenler bu sürenin 43 saate indirilmesi mücadelesini yaparken İstanbulda bir kısım işçilerin haftada 96 saat çalıştırıldığını söylemek çoğu insana «Olmaz şey» sanısı verecektir. Ama ne hazin ki, 1963 Türkiyesinde sosyal Anayasaya rağmen işçilerden haftada 96 saat çalıştırılanlar var. Hem de bunu Belediyeler ve iktisadî devlet teşekkülleri yaptırmaktadır. Türkiye Genel Hizmet İşçileri Sendikasının 7. Bölge temsilcisi açıklıyor:

«Siirt belediyesinde çalışan temizlik işçilerinin eline ayda 120 lira geçmektedir. Günde 16 saat çalıştırılmaktadır. Böylece haftada 48 saat çalışma gereği bir tarafa itilmiş ve işçiler haftada 96 saat çalışmaya zorlanmıştır. İşçilere ne iş elbisesi ne ayakkabı verilmektedir. Haftalık izinleri ve yıllık ücretli izinleri de kanunlara uygun verilmemektedir. Üstelik ödenmesi gereken yılık ikramiyeler de verilmemektedir.

İstanbulda çalışan temizlik işçilerinin de bunlardan farklı yanı pek yoktur. Genel hizmetler sendikası çetin bir yolda, İktisadî Devlet Teşekküllerini ve belediyeleri kanun yoluna, insan hakları evrensel beyannamesi ilkelerine ve Anayasanın ruhuna uymağa dâvet zorunda kalmaktadır.

SONU: FAKİRİZM

Düşük ücretle çalıştırılan ve yeteri kadar gıda alamayan işçiler şimdi de 10 liraya çıkan zeytinyağı, bulunmayan nebatiyağ yüzünden daha da zor duruma düşmüştür. Hele Sanayi Bakanı Çelikbaşın, zeytinyağı fiatlarından şikâyet edenlere «*Zeytinyağı yemeyin*» demesi, Çalışma Bakanı Bülent Ecevit'in etin pahallanması üzerine «Ben et yememeğe başladım, siz de yemeyin» tavsiyesi işçileri pek şaşırttı. Nitekim Adapazarında toplanan Et — Balık — İş Sendikası Bölge merkez şubesinde konuşanlar da bunu belirttiler:

«Zeytinyağı yeme, sigara içme, et alma... Ne ile yaşayalım?»

İşçiler, haftada bir bardak süt içen Gandi gibi açlık grevine itilmektedir. Asl olan açlık grevi değil tabii. Aslolan işçilerin insanlık haysiyetine yakışır şekilde ücret alması ve sosyal adalete uygun bir hayata kavuşmasıdır. Bakanların «içme, alma, yeme» politikası, iflâs etmiş usullerle kalkınma bekleyenlerin memleketi ne hazin duruma getirdiğini göstermeye yarıyor.

TÜTÜN

Milyonlarca lira kaybediliyor

İhracatcılar işçiler ve müstahsillerin zararına çalışıyorlar

Ötedenberi Türk tütününü yetiştirenler de, bu tütünleri ayıran ve sınıflandıran işçiler de bu çok değerli maddenin nimetlerinden yararlanamaz. Tütün ekicisi perişan, tütün işçisi perişan, tütün ekicilerine avans yoluyla hâkimiyetlerini kabul ettiren birkaç yerli ve yabancı firma ile, tütün ihra*cını ellerinde tutan bir avuç* ihracatçı her yıl milyonlarca lira kazandığı halde tütün ekicilerinin sırtı yamasız elbise, tütün işçilerinin midesi her gün bir sıcak çorba bulamaz. Yaprak tütün el işçileri sendikası başkanı Hüseyin Uslubaş, kanunlarını çiğnenerek işçiler aleyhine çalışan ihracatçıları ilgililere hemen her yıl ihbar ettiği halde işlenmemiş tütünleri işlenmiş gibi gösterip gümrüklerden kaçıranlara bir kuruşluk ceza bile verilmemiştir. Fakat bu kaçakcılığın sonunda özel müesseselerin tütün bakım ve işleme evlerinde çalışan binler ve binlerle işçi yı*lın bir çok ayını «işsiz»* geçirmeye mahkûm edilmektedir. Zira Türk tütünleri, işlenmeden dışarıya gönderilemez. Yâni Türk tütünlerini Türk işçilerinin ayıklaması, cinslerine ve kalitelerine göre ayırması gereklidir. Tütün işçilerinin yapması gereken iş, ihracatçılar tarafından yaptırılmadan «işlenmiş» gibi dışarıya çıkarmak hakkı işsizlikle karşı karşıya bırakılıp, yabancı şirketlerin vurgunları her yıl arttırılmaktadır.

Bu hâl son zamanlarda o kadar artmış ki İzmirdeki tütün işçilerinin istekleri ve şikâyetleri yeniden bu konuyu ortaya çıkarmıştır.

AHLÂK

Sistemin yarattığı fuhuş rezaleti

Sefalet içinde doğmuş *olmaktan başka* suçu olmıyanlar meydanda asıl suçlular gizleniyor

İzmir sokaklarında artık meşin mantolu genç kızlara rastlamak pek mümkün değil. Ne siyah meşin manto, ne de siyah file çorap...

Siyah meşin manto, genç kızlar için artık ateşten bir gömlektir!

Kemeraltı Caddesinde, Musta Bey'in Amerikan artığı eşyalarla döşenmiş salonlarında, Karşıyaka'nın sahil kahvelerinde, Altındağ'ın Gültepe'nin gecekondularında hep ayni konu:

«Meşin mantolu genç kızlar rezaleti!»

Sadece İzmir'de değil, İstanbul'da, Konya'da, Kars'ta, her şehirde, gazete giren her köyde bu konu... Ortaokul çağındaki genç kızlar, nasıl «pazara» çıkarılmış? Cüzdanlarına güvenen iş adamları, nasıl telefonla genç kız satın alıyorlarmış? *Muhab*bet tellâlı iki kadın bu işi nasıl bir ticaret haline getirmişler? Sözüm ona hayır *cemiyetlerine teberru topla*mak bahanesiyle genç kızlar fuhus tuzağına düşürülmüşler? Yüze yakın genç kız na*sıl birer birer toplanarak bu* rezalet dosyasına isimlerini teslim etmişler?

Gazetelerde günlerdir bu rezaletin çeşit çeşit hikâyesi, objektiften gizlenmeğe çalışan perişan genç kızların boy *boy fotoğrafları...*

Meşin mantolu genç kızlar rezaleti öyle bir hal aldı ki, genç kız babaları, akşam eve dönüşlerinde ceplerindeki gazeteleri sıkılmadan çıkaramaz, genç kızlar annelerinin babalarının yüzüne cesaretle bakamaz oldu.

Kim bu rezaletin suçlusu? Hayatı doğru dürüst tanımadan emniyetin koridorlarında toplumun karşısına bantlı yüzlerle çıkan 13—14 yaşındaki kızlar mı?

İşte bir meşin mantolu konuşuyor:

«Tepecik'te oturuyorum. Fakir bir ailenin kızıyım. *Mahalle arkadaşlarımdan* birinin teşvikiyle bu yola düştüm. Beni K. H. isimli meşhur bir otel sahibine gönderdi. Ayda *150 lira* maaşla işe alındım. Sonra bu tuzağa düşürüldüm. Arkadaşımla birlikte bizi Amerikalılara satmağa başladılar.»

Bir başkası, sözüm ona iki hayır cemiyetine teberru toplamak bahanesiyle vücudünü satan 17 yaşında bir esmer güzeli, hıçkırıklarla boğularak anlatıyor:

«Beni iki yıl içinde 18 tanınmış iş adamına çok yüksek ücretlerle sattılar. Her defasında elime 10—15 liradan fazla para geçmedi.»

Vicdanları sızlamadan, sırf cüzdanlarının şişkinliğine güvenerek körpe vücutlara sahip olan bu ahlâksızlar kimler? Hangi iş adamları? Dolarlarıyla her şeyi almak gücünü kendinde bulan bu Amerikalılar kimlerdir?

Ya bu aldatılmış zavallılara verdikleri zevkin karşılığında 10—15 lirayı bile çok bularak aradaki farkı gaspedenler hangi kisve altında gizleniyorlar?

Sefalet içinde doğmuş olmaktan başka suçu olmayan meşin mantolular kimliklerini gizlemeyen ince bantlı fotoğraflarla teşhir edilirken asıl suçlular hâlâ niçin gizleniyor? Kurşun boru çalmış 5 yaşındaki çocuğu saçından tutarak objektife teslim eden polis, vücut pazarında at oynatan iş adamını neden hâlâ açıklamıyor, gazetecilerden gizlemek için ifadesini almak üzere ayağına kadar gidiyor?

Kim kurtaracak bu kızları?

Ahlâk ve düzen adına her ileri harekete kara sürüp vücut pazarında ahlâka meydan okuyanlar mı? Yoksa bu ahlâksızları gözleyenler mi?

Okul çağında bir çocuk — Eli kelepçeli hapishane yolunda —

ÇOCUK

Suçlu çocuklar yüzde 25 arttı

Suçlu çocukların hızla arttığı tesbit edildi. Fakat tedbir bilinmiyor

İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Fikir ve Sanat Kulübü, geçen hafta Galatasaray Lisesi Konferans salonunda «Suçlu Çocuklar Meselesi» konusunda bir seminer düzenlemiştir.

İki gün süren bu seminerde; çocuğu, sosyolojik, ekonomik ve psikolojik yönden suç işlemeğe iten sebepler tartışılmış, suçlu çocukları cemiyete kazandırma çareleri üzerinde durulmuştur.

Semineri yöneten Hukuk Fakültesi Doçentlerinden Dr. Nevzat Gürelli, Türkiyede suçlu çocuklar ve çocuk suçluluğu konusunda hemen hemen hiçbirşey bilinmediğini, bu konuda bize ışık tutacak, yol gösterip, bilgiler verecek araştırmlar yapılmadığını bu araştırmaları yapacak uzmanların bulunmadığını özellikle belirtmiştir.

Üniversite öğretim üyelerinde As. Dr. Nephan Saran, Doç. Dr. Gülten Kazgan, Doç. Dr. Rıdvan Cebiroğlu, yazar Vedat Nedim Tör, Emniyet Müdürlüğü Ço*cuk Bürosu Şefi Nuran Sa*yın, İstanbul İnfaz Savcısı Tahir Cantez bu konuda yaptıkları araştırmaları açıklamışlardır.

Edebiyat Fakültesi Sosyal Antropoloji asistanlarından Dr. Nephan Saran, bu konudaki araştırma ve istatistik yokluğundan söz ederek, elde mevcut istatistiklere göre, *son yıllarda suçlu çocuk* sayısında büyük bir artış olduğunu açıklayarak, özetle şunları söylemiştir.

«1947 yılında 100 suçludan 8 i suçlu çocuk iken, 1960 da, bu oranın % 25 i bulmuştur. 1960 yılında en fazla suç yankesicilik ve hırsızlıktan işlenmiştir. Suçlu çocuklar arasında yapılan ankette, bu *çocukların aile kontrolünden* uzak, anne şefkatinden baba ilgisinden ve bir yol göstericiden, okuldan mahrum oldukları, *çocuğunun üveyan*ne veya üvey babalı oldukları ,anlaşılmıştır. Çocuğunun aile ve zekâ durumları bilinmemektedir.. Türkiyede, bu çocukları teker teker tarayarak, araştıracak eleman yok denecek kadar azdır. Üniversitede yetişen elemanların sayısı yetersizdir. Henüz yeni yeni, çocuklar arasında suçun nekadar yaygın olduğunu anlıyoruz. Cemiyet mensupları bunu çok önemli bir problem olarak kabul etmelidirler. Problemi doğuran pek çok sebepler vardır.»

«Çocuk Suçluluğunu» ekonomik yönden ele alan iktisat Fakültesi Doçenti Dr. Gülten Kazgan, çocuğu suça yönelten ve suçlu çocuk sayısının artmasına yol açan sebepleri üç bölümde toplamıştır.

1 — Köyden şehire akın, şehirleşme, sanayileşme.

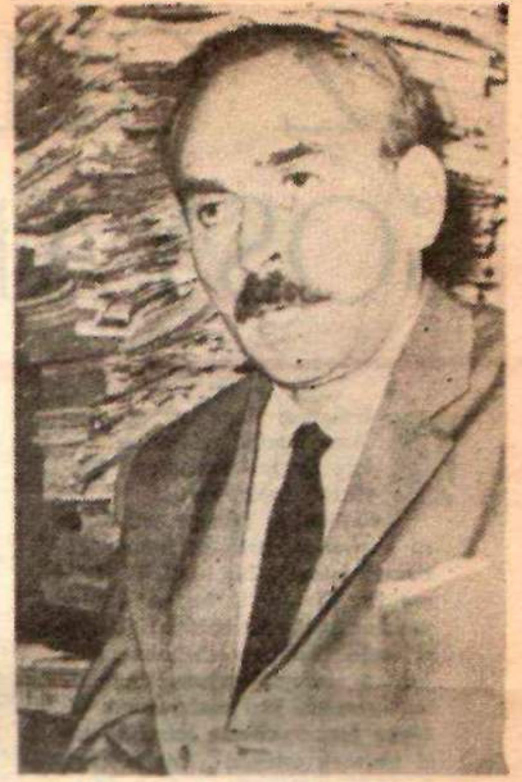
2 — *Toplumdaki* gelir seviyesinin düşüklüğü.

3 — Gelir darlığının gittikçe daha eşitsiz bir hale gelmesi ve bunun aile üzerindeki etkisi.

Emniyet Müdürlüğü «Çocuk Bürosu» şefi Nuran Sayın *ise*, bir yıl önce kurulan «Çocuk Bürosu» nun çalışmalarından *seminere* bilgiler vererek, şu açıklamayı yapmıştır:

«Polisin ana görevi, suç işlenmeden suça mâni olmak veya işlenmiş bir suçun devam etmemesine çalışmaktır. Polisin, önleyici görevini yapabilmesi için, *suç ve* suçlu hakkında bir takım bilgileri alması gerekir. Bunun için de ilmi bir çalışma ister. Bu amaçla bir yıl önce kurulan Çocuk Bürosu imkânları içinde çalışmalarına devam etmektedir. Bir yıl önce Necdet Uğur, yaptığı basın toplantısında, 9 ay içinde büromuza 2 bin suçlu *çocuğun* getirildiğini, bunların 317 sinin kız olduğunu açıklamıştır. Necdet Uğur'un belirttiği gibi; suça yönelmiş çocukları *kurtar*mak için, elimizde hemen hemen hiç imkân yoktur. Bu ilgisizlik, devam ettiğ ceğin toplumla uyuşmaz dav takdirde, bu çocuklar geleramışlarıyla problem olacak yetişkinleri, ya da sabıkalıları olacaktır.»

işçiler için hazırlanan kanunlar yetersizdir

TİP Başkanı Mehmet Ali AYBAR

Meclis gündemine alınan, «Toplu Sözleşme, Grev ve Lokavt Kanun Tasarısı» ile «Sendikalar Kanun Tasarısı» hakkında Türkiye İşçi Partisi Genel Başkanı Mehmet Ali Avbar; Sosyal Adalet'e aşağıdaki demeci vermiştir.

Bu tasarılar işçi sınıfımıza 17 yıldır süren mücadelesi ile orantılı ve Türk genel oyunun beklediği ve umduğu hakları getirmiyor. Grev kanunu tasarısı Anayasamızın 47. maddesinde yer alan grev hakkını Anayasanın açık hükümlerine ve sosyal adaletçi ruhuna tamamen aykırı bir zihniyetle son derece sınırlamıştır. Bu tasarı hükümlerine göre; mübalâğaya kaçmadan grevin yalnız sözünün anıldığı ileri sürülebilir.

Gerçekten de tasarıya göre grev ancak şu üç şekilde ve o da bir takım kayıt ve şekillere tâbi tutularak tanınmış bulunmaktadır:

1 — İşverenin toplu sözleşmeye yanaşmaması hâlinde

2 — Uzlaştırma kurulunun tavsiyeleri üzerine toplu sözleşme imzalamaya işverenin razı olmaması hâlinde

3 — İşverenin toplu sözleşme hükümlerine, mevzuata, örf ve âdete aykırı olarak işçilere tanınmış olan haklara saygı göstermemesi hâlinde, işçi teşekküllerinin greve başvurabilecekleri kabul edilmiştir.

Bunun içinde de grev başlamazdan önce greve karar veren teşekkülün oldukça zor ve uzun sürecek bir takım usulî muameleleri yerine getirmesi de şart koşulmuştur. Oysa Anayasamızın 47. Maddesi grev kavramını çok daha geniş tutmuş ve işçilerin işverenlerle olan münasebetlerinde iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltmek amacı ile grev hakları olduğunu kabul etmiştir. Bundan açıkça anlaşıldığına göre grev hakkı yalnız mevcut durumun korunması için değil, aynı zamanda işçi sınıfının ekonomik ve sosyal durumunu iyileştirmek, kısacası insanca yaşayabilmek için başvurabileceği meşru bir haktır. Tasarı bu hakkın kullanılışını yukarıda işaret olunan 3 hâle inhisar ettirmiş olmakla grev hakkını yalnız durumun korunması için kullanılır bir hak menzilesine indirmiş bulunuyor. Bunun tek istisnası grev hakkının yeni şartlar getirecek toplu sözleşmenin imzalanması yolunda da kullanılabilmesi hâlinde mevcut görülüyorsa da tasarının diğer hükümleri karşısında bu imkânın da son derece sınırlı olduğu anlaşılmaktadır.

Tasarı grevi, demokratik gelişmenin vazgeçilmez bir unsuru, toplumda daha insanca yaşama şartları sağlamak için demokratça bir davranış olarak görmüyor.

GREVİN VARLIK VE ÖZÜ

Beri yandan gerek hükûmete, gerekse çalışma bakanlığına başlanış bir grevi durdurmak konusunda tasarının tanımış bulunduğu yetkiler de grev hakkının varlığını ve özünü zedeleyici mahiyettedir. Bundan başka, tasarıda grevin maksat bakımından tarif edilmemiş olması tatbikatta büyük mahzurlar doğurabilecek mahiyette bir eksiktir. Gerçekten de tasarı grevleri kanuni ve kanun dışı grev olmak üzere ikiye ayırmış ve kanun dışı grevleri Anayasaya göre değil, tasarının kısıtlayıcı hükümlerine göre tarif etmiştir. Böylece sırf şekil ve usûl noksanları yüzünden esasında haklı, Anayasaya uygun ve meşru olan bir grevin «kanun dışı grev» sayılması, böyle bir greve yâni esasında Anayasaya uygun olarak yapılan bir greve başvuranların oldukça ağır cezalara çarptırılmasını tasarı uygun görmüştür. Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi, grevin tarifine Anayasadaki hükmün de eklenmesini şart görerek maddenin şu şekilde kaleme alınmasını teklif etmektedir:

«Madde 17 — İşverenle münasebetlerinde iktisadi ve sosyal durumlarını korumak veya düzeltip iyileştirmek amacı ile bir işkolunda veya bir işyerinde faaliyetin büsbütün veya kısmen durmasına sebeb olacak biçimde işçilerin anlaşarak topluca işi bırakmalarına grev denir.

«Grev hâlinde işyerinin işçiler tarafından işgali; işyerindeki üretim araçlarının, iptidai ham veya yardımcı madde ve araçların veya işyerinde üretilen mal ve maddelerin işyerinden dışarı çıkarılmasını önlemek, veya işyeri etrafında topluca bulunmak veya işverine yeni işçiler alınmasına engel olmak gibi grevin başarı ile yürütülmesi için başvurulması zorunlu olan fiiller, grevin ayrılmaz, vaz geçilmez temel unsurlarıdır.

«Grevin bu vazgeçilmez temel unsurları ile birlikte kullanılması hâli saldırısız ve silâhsız olduğu sürece, kamu düzenine, mülkiyet hakkına, çalışma hürriyetine, genel ahlâka ve millî güvenliğe aykırı bir fiil olarak görülemez gösterilemez.»

GREV HAKKI ZEDELENİR

Ayrıca toplu sözleşmenin süresi boyunca mutlaka olarak grev yapılamayacağı hususundaki hüküm de grev hakkının özünü zedeler mahiyettedir. Gerçekten de toplu sözleşme imzalandığı sırada tahmin edilmesi mümkün olmayan bazı yeni şartların sonradan meydana gelmiş olması toplu sözleşmeyi imzalamış bulunan işçi teşekkülünün ve dolayısı ile işçilerin menfaatlerini önemli ölçüde haleldar etmiş, onları zarara sokmuş dolayısı ile de Anayasanın teminatı altında bulunan ekonomik ve sosyal haklarında bir gerileme meydana getirmiş olabilir. Bu gibi vaziyetlerde toplu sözleşmenin yeniden gözden geçirilmesi ve bu yeni duruma uydurulması adalete uygun düşer. Veyahut teknik ve teknolojik ilerleme sonunda işverenin elde ettiği kârlar aşırı ölçüde yükselmiş bulunabilir. Bundan dolayı da toplu sözleşmenin bu yeni şartlara göre yeniden değerlendirilmesi gerekir. Bütün bu durumlar Medeni Hukukta artık klâsikleşmiş olan «emprévizyon» nazariyesine çok benzeyen ve bu nazariyenin kapsamına girmesi gereken bir manzara göstermektedir. Bundan dolayı tasarının toplu sözleşme süresince grev yapılamayacağı hükmü de yersizdir. Tasarıdan mutlaka çıkarılmalıdır.

LOKAVT HAK DEĞİLDİR

Tasarının önemle üzerinde durulacak bir yanı da lokavtı greve eşit bir hak olarak kabul etmiş olmasıdır. Oysa grev ve lokavt birbirine müvazi, eşit nitelikte şeyler değildir. Grev bilindiği gibi işçilerin durumlarını korumak veya daha iyiye götürmek yani, emeği ile yaşayan binler ve yüzbinlerce insanın çağdaş uygarlığın nimetlerinden yararlanmak amacı ile giriştiği bir toplu direnme hareketidir. Çağdaş devlet anlayışı içinde böyle bir hak temel hakların başında yer alır. Çağımızın devleti demokratik, sosyal bir devlet anlayışı içinde düzenlenmiştir. Emeği ile yaşayan yüzbinlerin ve milyonların toplumda hakkettikleri yeri almaları ve insanca yaşama şartlarına kavuşmaları için başvurulan grevle, milyonları veya yüzbinleri sadece, birkaç kişinin özel çıkarlarını sağlamak, amacı ile işsizliğe ve açlığa mahkûm etmesi yetkisi elbette eş tutulamaz. Çünkü ne denirse denilsin lokavt işverenin özel çıkarı için binlerce kişiyi ve ailesini işsizliğe, yoksulluğa ve açlığa mahkum etmesi gibi korkunç ve her halde insan hak ve hürriyetleri ve sosyal adalet ilkeleriyle aslâ bağdaşamayacak bir sonuç doğurmaktadır.

ANAYASANIN IŞIĞI

Meseleye Anayasamız ışığında bakıldığı takdirde de lokavtın bir hak olarak tanınamayacağı bütün çıplaklığı ile ortaya çıkmaktadır. Anayasamız temel haklara dayanan demokratik ve sosyal bir devlet düzeni getirmiştir. Anayasamızın 10. maddesi kişinin temel hak ve hürriyetlerini ve fert huzuru, sosyal adalet ve hukuk devleti ilkeleriyle bağdaşamayacak surette sınırlayan siyasi iktisadi ve sosyal bütün engelleri devletin kaldırmakla görevli olduğunu ve insanın maddi ve manevi varlığını geliştirme için gerekli şartları hazırlayacağını ifade etmektedir. Beri yandan Anayasamız 3. bölümünde devleti herkesin insanca yaşaması ve insanlık haysiyetine yaraşır şartlara kavuşması için belirli görev ve ödevlerle yükümlemiştir. Özellikle 41. Maddede iktisadi hayatın tam çalışma esasına ve herkesin insanlık haysiyetine yaraşır bir yaşayış seviyesi sağlanması amacına göre düzenleneceğini, 42. Maddede de çalışmanın herkes için bir hak ve ödev olduğunu belirttikten sonra devleti çalışanların insanca yaşaması ve çalışma hayatının kararlılık içinde gelişmesi için sosyal, iktisadi ve mali tedbirlerle çalışanları korumaya ve çalışmayı desteklemeye, işsizliği önleyici tedbirler almaya zorunlu tutmuştur.

Bütün bu hükümler karşısında lokavtın bir hak olarak ele alınması elbette mümkün değildir. Çünkü devletin bir yandan işsizliği önlemekle herkese iş sağlamakla ve vatandaşlara, özellikle çalışanlara insanlık haysiyetine yaraşır hayat şartları hazırlamakla görevlendirilmiş olması bir yandan da aynı devletin çalışan insanların işsizliğe açlığa ve yoksulluğa mahkûm edilmesini bir hak olarak tanıması elbette ki düşünülemez. Kaldı ki Anayasanın 46. Maddesi sadece grevden bahsetmiş lokavta yer vermemiştir. Anayasa gerekçesinde lokavtın insan hakları arasında yer alamayacağı hususunun açıkça belirtilmiş olması da görüşümüzün doğruluğuna bir işarettir.

GEREKSİZ BİR KANUN

Sendikalar Kanunu Tasarısına gelince:

Türkiye İşçi Partisi, sendika konusunun ayrı bir kanunla düzenlenmesine lüzum olmadığı ve bu yola gidilmesinin, Anayasanın açık hükümleri karşısında caiz sayılamayacağı kanısındadır.

Gerçekten de Anayasanın 46. Maddesi sendika kurma hakkı konusunda çalışanlar ve işverenlerin önceden izin almaksızın sendikalar ve sendika birlikleri kurma hakkına ve bunlara serbestçe üye olma ve üyelikten ayrılma hakkına sahib olduklarını ifade ettikten sonra son fıkrasında aynen «sendika ve sendika birliklerinin tüzükleri, yönetim ve işleyişleri demokratik esaslara aykırı olamaz» demek suretiyle sendikaların umumi hükümler dairesinde yâni Medeni Kanunun cemiyetler hakkındaki hükümlerine göre serbestçe kurulacaklarını ve bu kuruluşun özel kanunlarla sınırlanıp düzenlenemeyeceğini ifade etmiş bulunmaktadır.

Bu görüş aynı maddenin işçi niteliğini taşımayan kamu hizmeti görevlilerinin sendika kurma haklarının kanunla düzenleneceğini ifade eden ikinci fıkrası karşısında büsbütün kuvvet kazanmaktadır.

Anayasa işçi ve işveren sendikaları kurma hak ve hürriyetini özel kanunlarla düzenlenebileceğini kabul etmiş olsaydı, şüphe yoktur ki ikinci fıkra hükmünü yalnız kamu hizmeti görevlilerine değil, genel olarak çalışanlara ve işverenlere de teşmil ederdi. Şu nokta dikkatten kaçırılmamalıdır ki âlelâde kanunlarla düzenlenmesi gereken durumlar hakkında açık hükümler sevketmişt[illegible]

Bundan dolayı Türkiye İşçi Partisi sendikalar kanunu tasarısının yersizliği inancındadır. Bununla beraber bu tasarının kanunlaşması ihtimalini düşünerek, tasarının birçok madde ve hükümlerine cephe almaktan da geri kalmamıştır.

AZ GELİŞMİŞ ÜLKELERDE SOSYALİZME GİDEN YOL

Az gelişmiş ülkeler meselesi bilhassa ikinci dünya savaşından sonra ortaya çıkmış, hem gelişmiş ülkelerin fikir adamları hem az gelişmiş ülkelerin düşünürleri ve aydınları tarafından ele alınmış ve ortaya yeni değerli incelemeler konmuştur. Bu çalışmaları izleyen arkadaşlarımız Fethi Naci Selâhattin Hilâv «Az gelişmis ülkelerde sosyalizme giden yol konulu bir yazı hazırladı. 3 sayı sürecek olan bu yazının dikkatle izleneceğini umuyoruz

Afrikadan Asya'dan Güney Amerikadan yükselen seslere kulak verdikçe Atatürk'ü hatırlıyoruz:

«Halkçılık, nizamı içtimaisini sayine, hukukuna istinat ettirmek isteyen bir mesleki içtimaidir. Efendiler! bu hakkımızı mahfuz bulundurmak, istiklâlimizi emin bulundurabilmek için hey'eti umumiyemizce, hey'eti milliyemizce bizi mahvetmek isteyen emperyalizme karşı ve bizi yutmak isteyen kapitalizme karşı hey'eti milliyece mücadeleyi caiz gören bir mesleği takip eden insanlarız.»

diyen Atatürk'ün bugün Türkiyede tekrar edilmesi hoş karşılanmayan bu sözleri yirminci yüzyılın ikinci yarısında yeryüzünü bir uçtan bir uca kaplamış bulunuyor

BAĞIMSIZLIK FIRTINASI

İkinci Dünya Savaşından sonra elliden fazla sömürgenin bağımsızlığa kavuşması Milletlerarası fikir pazarına yeni sözler getirdi. «Az gelişmiş ülkeler», bunların en önemlilerinden biridir. Bu söz, sömürgeciliğin siyasi hâkimiyetinin yıkılmasıyla birlikte doğmuştur. Ve siyasi bakımdan bağımsızlığa kavuşmanın birçok meseleyi çözmediği, gerçek bir bağımsızlığa, gerçek bir ekonomik refaha erebilmek için sömürgelikten yeni kurtulan bu genç ülkelerin önlerinde aşmaları gereken uzun ve güç bir yol olduğu gerçeğinin anlaşılması, «az gelişmiş ülkeler» sözünü en aktüel sözlerden biri haline getirmiştir.

Az gelişmiş ülkelerin insanları az gelişmişlikten kurtulmanın yollarını arıyorlar. Bu arayış, verimli tartışmalara yol açıyor. Az gelişmiş ülkelerin aydınları, düşünürleri, bilim adamları, Mevlâna'nın sözünü tekrarlıyorlar: «Şimdi yeni şeyler söylemek lâzım.» Ve değişik ülkelerde bu söz değişik dillerde söyleniyor, yeni çözüm yolları milli kıyafetlerle çıkıyor ortaya. Ama az gelişmiş ülkeler, ne kadar birbirinden farklı olurlarsa olsunlar, gene de ortak çizgiler, benzer yanlar göstermektedirler.

Bu ortak çizgilere, bu benzer yanlara geçmeden, «az gelişmiş ülkeler» den ne anladığımızı belirtelim. Prof. Besim Üstünel, az gelişmiş memleketlerin genel karakteristiklerini şöyle belirtiyor; «Fert başına düşen gelir seviyesinin düşük olması, ekonomide ziraat sektörünün hâkim bulunması, çalışan nüfusun yarıdan fazlasının ziraatle iştigal etmesi, gizli işsizliğin mevcudiyeti, prodüktivite seviyesinin çok düşük olması.» (Milletlerarası İktisadi Birleşmeler Teorisi, sayfa, 100)

ORTAK ÇİZGİLER

Bu ortak çizgilere göre az gelişmiş ülkeleri başlıca dört gruba ayırmak mümkündür:

1) Bazı az gelişmiş ülkeler, kapitalist yolun büyük bir kısmını daha şimdiden aşmışlardır. Milli bir sanayileri, bir işçi sınıfları vardır. Ama, bunlara rağmen, yabancı sermaye ve feodalizmin kalıntıları, ekonomilerinde önemli bir rol oynarlar.

2) Ama çoğunluğu ekonomileri sömürge ekonomisi ve feodal ekonomi olarak kalan ülkeler teşkil ederler. Bunların ekonomileri, gelişme yolunda bir kapitalizmin az çok önemli unsurlarını taşımaktadırlar. Sayıca az da olsa bir milli burjuvazileri bir işçi sınıfları vardır. Ne var ki bu ülkelerde feodal ve feodal - öncesi işletme biçimleri pek büyük bir yer tutmakta ve halkın üzerine ağır bir yük gibi çökmektedir.

3) Bazı az gelişmiş ülkelerde ise kapitalist münasebetler ancak doğuş halindedir. Bir milli burjuvazi, ya henüz meydana gelmemiştir, ya da gelişmesinin ilk basamağındadır. İşçi sınıfı yeni yeni meydana gelme halindedir. Feodal sınıf hiç yoktur: ama köylerde kalan münasebetlerinin artıkları devam etmektedir.

4) Ve nihayet kapitalizmin önemli bir gelişme göstermediği, ekonomilerine yabancı sermayenin, feodallerin hâkim olduğu ülkeler vardır. Bu ülkelerde milli burjuvazi bir sınıf olarak henüz meydana gelmemiştir.

KAPİTALİZME BAĞLI

Birbirlerinden bir takım farklarla ayrılmalarına rağmen bu ülkeleri birleştiren ana vasıflar da vardır. Bunların birincisi, hepsinin de ekonomik bakımdan milletlerarası kapitalizme bağlı oluşudur. Bunun kadar önemli olan ikinci ana vasıf ise, dört grupta topladığımız bu ülkelerin, seviye farkları ne olursa olsun, hepsinin de üretici güçlerinin az gelişmiş olmasıdır. Üretici güçlerin bu az gelişmişliği milli gelir rakamlarında hemen kendini göstermektedir. Dünya nüfusunun % 7,1 i Afrika'da yaşar; oysa Afrika dünya gelirinin ancak % 2,2 sini almaktadır. Dünya nüfusunun % 52,3 ünün yaşadığı Uzak Doğu, dünya gelirinin ancak % 12,3 ünü almaktadır. Dünya nüfusunun Güney Amerika'da yaşıyan % 6,8 ine ise dünya gelirinin ancak % 4,7 si düşmektedir. Oysa Kuzey Amerika'da yaşıyan % 6,7 nüfus, dünya gelirinin % 39,8 ini almaktadır

İKİ GRUP HALİNDE

Az gelişmiş memleketler hakkında yapılacak her sınıflandırma, ister istemez, eksik ve şematik olacaktır. Ama sosyal ekonomik münasebetlerinin temel niteliklerine ve gelişme eğilimlerine bakarak bu memleketleri belli başlı iki grupta toplıyabiliriz:

1) İlkin, daha şimdiden kapitalist bir gelişme yolunu seçmiş olan devletler. Bunların az çok gelişmiş bir kapitalist ekonomileri vardır. Ama çok geniş ölçüde yabancı tekellere bağlıdırlar. Ayrıca, feodalizmin kalıntıları sürüp gitmektedir. Kapitalist üretim az çok önemli bir hacme ulaşmış olsa da bu memleketlerin ekonomileri gene de yarı sömürge ve yarı feodal olarak vasıflandırılabilir.

2) Sonra, kapitalizmin önemli bir gelişme göstermediği, ya da sadece doğuş halinde olduğu devletler gelir. Bu devletlerin ekonomileri milletlerarası kapitalizmin boyunduruğu altındadır. Tarımlarında yarı - feodal, feodal, ya da kimi zaman feodal öncesi münasebetler devam etmektedir.

İKİ AYRI YOL

Bütün bu memleketlerin aydınları, düşünürleri, bilim adamları şu sorunun cevabını aramaktadırlar: *Kapitalist yol, sahici bir milli ba*ğımsızlığın elde edilmesini kolaylaştırır mı, kolaylaştırmaz mı? Bu sorunun öbür yüzü şudur: Ekonomik bakımdan az gelişmiş memleketler de kapitalizm tarihi imkânlarını tüketmiş midir, tüketmemiş midir?

Bu sorunun cevabını Milli Mücadele'den sonra Türk aydınları da aramışlar ve kurtuluş yolunu Atatürkün devletçiliğinde bulmuşlardı. İkinci Dünya Savaşından sonra bağımsızlığa kavuşan genç ülkeler Atatürk ilkelerine uygun çözüm yolları ararken biz bu ilkelerden gitgide uzaklaşıyorduk. Ve uzaklaşa uzaklaşa Maliye Bakanımızın, «Yabancı yardım olmazsa Türkiyenin kalkınması imkânsızdır» dediği çizgiye kadar geldik. Ama 27 Mayıs sonrasının nisbi hürriyet havası içinde yeni çözüm yolları arayan, Atatürk ilkelerini günümüzün gerçekleri içinde yeniden değerlendiren aydınlar da seslerini duyurmağa başladılar. Parlâmento dışında olumlu bir sosyal kuvvet olarak demokratik baskılarını duyuran aydın gençlik, ilerici aydınlar, Atatürkçü subaylar, uyanık emekçiler, dünyanın az gelismiş ülkelerinden gelen seslere «Bütün antenlerini germiş» durumdadırlar.

Evet, mesele kapitalist veya kapitalist olmayan yol meselesidir. Kapitalizm yolu tutulursa, dengeli bir ekonomik gelişme gerçekleştirilemezse de, bazı alanlarda üretimin artması mümkündür. Bu, özellikle, daha şimdiden bir kapitalist ekonomisi olan ülkeler için doğrudur. Bununla birlikte kapitalist yolun, bugünkü şartlar içinde, büyük sosyal gelişmeleri sonuca bağlıyamıyacağını, tarihi gelişmenin ortaya koyduğu meseleleri çözemiyeceğini söyliyecek durumdayız.

YÖRÜNGE AYNI

Kapitalist yolu izliyen az gelişmiş memleketler, kapitalizmin içinde ayrı bir grup meydana getirseler de, dünya kapitalizminin yörüngesinden çıkamazlar. Bağımsız ekonomik gelişmelerine engel olan ve kendilerine zorla kabul ettirilen milletlerarası iş bölümüne uymağa, yani ham madde ve tarım ürünleri satarak mamul madde satın almağa, devam etmek zorundadırlar.

Başkan Sokarno, emperyalistlerin sömürgelerinde, milli üretim kuvvetlerinin ilerleyip gelişmesine şiddetle karşı durmalarını şöyle belirtiyor:

«Emperyalizm, Endonezya'ya elini attı atalı, halkımıza ait olan her önemli teşebbüse karşı savaş açmıştır. Yeni filizlenen bu teşebbüsler kökünden yok ediliyordu. Endonezyalılara ait olan bütün küçük sanaatları, bütün sınai tesisleri, bütün büyük tarım işletmelerini boğuyor ve yaşamaz hâle getiriyordu.»

Çağımızdaki gelişmeler emperyalistleri de bazı yeni metodlar bulmağa zorlamıştır. Az gelişmiş memleketlere açılan krediler, fabrika kurmak için yapılan yardımlar bunlar arasındadır. Ama genel olarak siyasi şartlara göre ayarlanan bu kredilerin çoğu zaman üretken olmayan amaçlara, ya da bu memleketlerin milletlerarası kapitalizme bağlılığını daha da ağırlaştıran ekonomi kollarının gelişmesine yöneltildiği görülmektedir.

MEKSİKADA BİR KOOPERATİF: Her vasıtadan yararlanarak üretimi arttırmak için eski metod ve vasıtaları yenileriyle değiştirmek...

KURTULUŞ — Cezayir Milli Kurtuluş Ordusu bir yandan düşmanla savaşırken öte yandan bağımsızlık sonrası meseleleriyle uğraştı. Resimde köylülere toprak reformu, kooperatif ve sosyalizm hakkında bilgi veren ihtilâlci su baylar görülüyor.

MPERYALİZME KARŞI

öylece az gelişmiş memleketlerde eryalist devletlerin sömürücü rrufları, parazit ve doymak bil. bir kesimi, milli menfaatlere rı, yabancı ve yıkıcı bir poli - ekonomik kuvveti temsil et tedir. Milletlerarası kapitalizm, dern üretim kuvvetlerini, olduk. yerlerde var kuvvetiyle yok eye çalışırken, bir yandan da, adıkları yerlerde meydana çık mı önlemeye çabalamaktadır. ın için, tam bir ekonomik ba ızlığın elde edilmesinin mey çıkardığı meseleler, ancak ke ve tutarlı bir antiempervalist

dir» demekte ve şöyle devam etmektedir: «Amacımız sosyalizmdir; sadece sosyalizmi faydalı ve kabule değer bulduğumuz için değil; ekonomik meselelerimizi düzenlemek konusunda bizim için başka bir yol yoktur da ondan!»

DEĞİŞİK YOLLAR

Başkan Sokarno,(son amaç olarak «Endonezya sosyalizmi»ni, yani âdil bir toplum kurmayı ileri sürüyor ve günün başlıca işi olarak sosyalizme giden yolun temizlenmesini salık veriyor.

HAZIRLAYANLAR:

Selahattin HİLÂV - Fethi NACİ

ket içinde çözülebilir.

apitalist yol, bugünkü şartlar e, üretimin bir başka engelini yani feodal ve feodal - öncesi asebetlerinin artıklarını da, or n kaldıramaz. Milletlerarası ka izm bu artıklarla iyi geçinmek nları kendi amaçlarına uydur adır. Üretim kuvvetlerinin or çıkardığı gerekliklerle ekono yapıdaki kalıntılar arasında lişme, ancak demokrasinin ge diği derin tarımsal değişimle erçekleştiren antifeodal ve ta. l bir devrimle ortadan kaldırı r.

gelişmiş memleketlerde özel ayenin en son tekniğe göre ılmış modern bir sanayii hızla k için zorunlu olan büyük kları biriktirmekte vetersiz unu unutmamak gerektir.

i burjuvazinin bellibaşlı si ndan biri olan Nehru, «Az iş memleketlerde kapitalist hiçbir imkân getirmemekte-

Milli burjuvazinin sol kanadının ve geniş küçük burjuva çevrelerinin menfaatlerini savunan devrimci demokratlar teşkilâtı, yani şimdi Birmanya'da iktidarda bulunan Devrimci Konsey, sosyalizme kendi yollarını, «Birmanya Yolu» nu, izliyerek geçmeyi teklif eden bir program yayınladı. Bu program, görevini gereğince yürütebilmek için Konsey'in milletin büyük çoğunluğunu meydana getiren köylülere ve öteki emekçilere dayanacağını ve sosyalist bir ekonomi ve bu ekonomiyi kuracak sosyalist demokratik bir Devlet kurmaya çalışacağını belirtmektedir.

Afrika memleketlerinde değişik sosyalizm anlayışları vardır. Nâsır, kapitalist kalkınmayı bir yana bırakmakta ve sosyalizmden başka bir istikbal düşünmediğini söylemektedir.

«Afrika sosyalizmi» nin meseleleri N'Krumah'ın da dikkatini çekmektedir.

1962 Eylülünde toplanan Sudan Birlik Partisinin 6. Kongresi Mali'nin şimdiden kesin olarak sosyalizmi seçtiğini ve gelişmesinin iki safhadan geçeceğini bildirdi: Birinci safha, sömürge tipinde bir ekonomiden yarı - sosyalist bir ekonomiye dönüşmesini öngörüyor; bundan sonra gerçek anlamda bir sosyalist toplumun kuruluşuna başlanabilecek

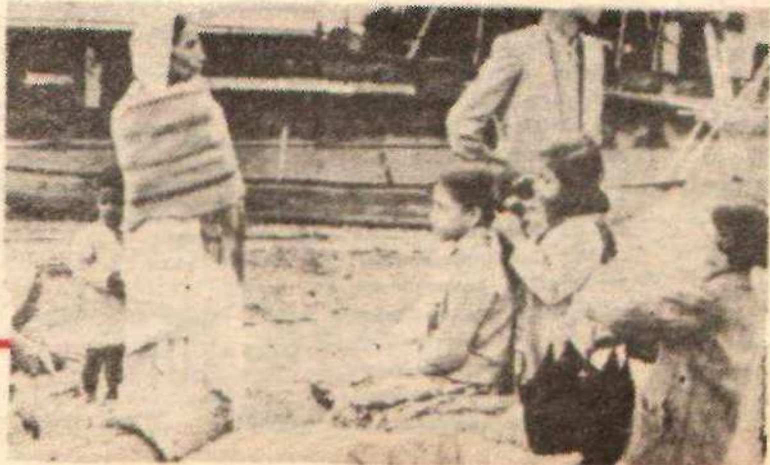
Artan nüfus, karın doyurmayan kısırlaşan topraklar az gelişmiş ülkelerdeki milyonlarca köylüyü göç yoluna çıkarmaktadır.

DEVRİMCİ ETKİ

Çok değil, yarım yüzyıl önce sömürgelerde, ya da bağlı ülkelerde bu çeşit olaylar mümkün olabilir miydi? Şüphesiz hayır. Oysa bugün sosyalizm genç devletlerde, toplumun en değişik tabakalarında, gitgide kuvvetlenen bir çekiciliğe sahiptir. Sosyalizm, işçi sınıfının dışındaki sınıflara kadar devrimci etkisini ulaştırmakta ve günden güne kalbleri kazanmaktadır. XIX. Yüz yılda, hattâ XX. yüzyılın ilk yarısında, bu, az görülür bir olaydı. Bugün, devrimci oluşların hızlanmasının etkisi sonunda bu durum pek olağan bir eğilim olmak yolundadır. Milletlerarası kapitalizm ise bu eğilime karşı komağa çalışmaktadır. Şöyle veya böyle bir eğilimin zayıflaması veya kuvvetlenmesi; devrimcideğişimin hızında, şüphesiz, bu hızı artırmak veya yavaşlatmak şeklinde etkilerde bulunacak ve böylece bütün kurtarıcı milli devrimlerin akışını etkilemiş olacaktır. Gitgide artan sayıda demokrat devrimcinin sosyalizm saflarına geçmesi, milli demokratik devrimin yürütücü kuvvetleri ve bu devrim içindeki değişik sınıfların rolü hakkındaki bilgimizi pek çok yeni unsurla zenginleştirmeği mümkün kılacaktır.

TEHLİKELİ YOL

Ekonomik bakımdan az gelişmiş ülkelerin önünde açılan ilerleme perspektifleri hakkında açık ve aydınlık bir görüşten kuvvetini alan sosyalistler, kapitalist yolun tehlikelerini aydınlığa çıkarmışlar ve bütün memleketler için geleceğin sosyalizm olduğunu tartışmaya yer bırakmıyacak biçimde göstermişler

dir. Ne var ki üretim kuvvetlerinin gelişme seviyesi ve milletlerarası konjonktür yüzünden az gelişmiş memleketlerin çoğu sosyalist bir toplumun kuruluşuna birden girişemezler.

Hürriyete kavuşmuş ülkelerin gelişme oluşumu karmaşık olabilir; birçok safhayı gerektirebilir. Kurtulan memleketlerin tarihi, sosyal ve ekonomik şartları değişik olduğu için kitlelerin yaratıcı inisyatifleri sosyal ilerlemeyi gerçekleştirirken, gelişmelerinin hızı ve biçimleri konusunda sayısız özellikleri açığa vuracaklardır.

Milletlerarası konjonktürün, ekonomik ve sosyal durumun incelenmesi, kapitalist olmayan yolun genç devletleri ilerletmek için en uygun yol olduğunu, demokratik görevlerin yerine getirilmesini kolaylaştıracağını, ekonominin ilerleyişini sağlıyacağını ve sosyalizmin kuruluşunun politik, ekonomik ve sosyal şartlarını hazırlıyacağını gösterir.

Kapitalizmi tarihi bir prepektif ve sosyal hayatın teşkilâtlanma biçimi olarak *reddetmesine rağmen*, kapitalist olmayan yol birden sosyalizme geçişi garanti etmez. Kapitalist olmayan yol, sadece sosyalizme götürecek olan ekonomik ve sosyal bir evrimin başlangıcını gösterir.

YOLUN ESASI

Kapitalist olmayan yolun esası: Yarı - feodal, feodal, ya da sömürge ekonomisinden, kapitalizm dönemini atlıyarak sosyalizme geçişin meydana geldiği memleketlerin ekonomik ve sosyal gelişme oluşumudur.

Kapitalist olmayan yol, kapitalist yolu tutmuş olsalar da, henüz sınai kapitalizmin olgun şekillerine erişmemiş olan, az veya çok emperyalizme bağlı olan, feodalizmin önemli kalıntılarını muhafaza eden, ama, sonunda kapitalizmle bağlarını tamamiyle koparmak üzere, özel sermayenin ilerleyişini sınırlandırmak imkânına sahip az gelişmiş memleketler için de geçerlidir. Başka bir deyişle, söz konusu olan şey, az çok gelişmiş kapitalist münasebetlerin var olduğu memleketlerde, yarı sömürge ve yarı - feodal bir ekonomiden, olgunluk durumuna ulaşmış sınai kapitalizm dönemini atlıyarak, sosyalist bir ekonomiye muhtemel bir geçişi sağlıyan sosyal mekanizmadır. Ve ancak zorunlu maddi ve *sosyal şartları hazırladıktan sonra*dır ki bu memleketler sosyalizmin kuruluşuna koyulabilirler.

İKİNCİ YAZI

GELECEK SAYIDA

İKİNCİ YAZI GELECEK SAYIDA

ISCILERI VE BIR DOSTU UYARIŞ

Mehmet SELİK

Geçen ay Ankarada Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu adına «Türk - İş» adında aylık bir dergi yayımlanmağa başladı. Türk - İş Dergisinde, Türk-İş Araştırma Bürosu Direktörü Dr. Attilâ KARAOSMANOĞLU 'nun bir yazısı da yer alıyor. «Türk İşçisinin Durumu ve İşçi Hareketleri İle İlgili Notlar» başlığını taşıyan buyazıyı yazarlarımızdan Mehmet SELİK eleştiriyor.

Aşağıdaki satırları dikkatle okuyalım. Bunlar, memleketimizin acı gerçeklerini açık bir şekilde gözler önüne sermekte, ve gerçekten yetkili bir uzmanın kaleminden çıkmış bulunmaktadır

ACI GERÇEKLER

1 — *Bugün mevcut* sanayi işçilerinin 1.200.000 civarında oldukları hesaplanmaktadır. Aynı zamanda, hızlı nüfus artışı yüzünden çalışma yaşındaki nüfusta büyük *artışlar olmakta ve bunların önemli* bir miktarı şehirlerde iş arayan kimseler arasına katılmaktadır.

2. — Milli gelirdeki bütün artışlara rağmen, işçi ücretlerinin *satın alma gücü olarak gerçek* seviyelerinde uzun yıllardır bir artış olmamıştır Beş yıllık Kalkınma Plânı ile ilgili çalışmalar 1950-1960 arasında işçilerin adam başına gayri safi milli hasıla içindeki paylarını ortalama olarak yüzde 10 arasında kaybettiklerini ortaya çıkarmıştır

3 İşçi ücretlerindeki hareketleri, geçinme endekslerindeki hareketler bir arada incelenirse gayri safi işçi ücretlerinin bir çok zamanlar fiyat artışlarının gerisinde kaldığı, genellikle fiyat artışlarını geç olarak ve ancak takip edebildiği görülmektedir.

İşçilerimizin içinde bulundukları ekonomik koşulları bütün acılık ve çıplaklığıyle ortaya koyan yukarıdaki satırlardan sonra, dikkatimizi işçinin yasantı ve faaliyetlerini saran mevcut hukuki çerçeve üzerine söylenen [illegible]

HUKUKİ ÇEVRE

[illegible] hareketlerinin çerçevesini meydana getiren ve işçi - işveren ilişkilerini düzenleyen kanunlar, yeni Anayasanın *getirdiği ileri* hükümlere rağmen, henüz eski halleri ile muhafaza edilmektedir.

2. Yeni Anayasanın gereklerini yerine getirmek için hazırlanan tasarılar *son şekilleri ile işçi liderleri* tarafından beğenilmemiştir.

3 Sendika hürriyetlerinin temeli olan grev hakkını kullanan işçiler tevkif edilmekte ve haklarında kovuşturma yapılmaktadır.

Şimdi de memleketin kaderine hâkim siyasi partilerimizin işçi meseleleri karşısında tutumlarını isabetle ortaya koyan şu tesbitlere dikkat edelim.

PARTİLER VE İŞÇİLER

1. İşçi meselelerinin ele alınışı siyasi partiler tarafından seçim *sıralarında hatırlanan* ve içinde her şeyden bahsedilmesi âdet olan seçim beyannameleri ve parti programlarında yazılı olmaktan pek az ileriye gidebilmiş durumdadır.

2. *Büyük siyasi* partilerin hemen hiç birinde önemli sorumluluk mevkilerine gelmiş işçiler yoktur.

3. 1962 yılında Ankarada yapılan *iki* büyük siyasi partinin kurultaylarındaki işçi üyelerin sayısı toplamın ancak yüzde biri kadardı

4 Katılanların çoğunluğunu toprak sahiplerinin, tüccarın ve gene büyük ölçüde bu gibi kimselerin mevcut olduğu ailelerden gelen serbest meslek sahiplerinin meydana getirdiği bu kurultaylarda işçi meseleleri gereken önemle ele alınmamıştır.

5. Gerek partilerde ve kurultaylarında, gerekse yasama organında işçi hiç denecek kadar düşük sayılarda temsil edilmektedir. Nitekim, yasama organında, *biri milletvekili* diğeri Başkanlık kontenjanından senatör sadece iki işçi temsilcisi vardır.

6. Hükûmetler henüz bütün iş kollarında ve bütün yurtta uygulanacak tek bir asgari ücreti kabul *edecek kadar kuvvetli* bir sosyal adalet anlayışına ulaşmamıştır.

Bütün buraya kadar madde madde kaydettiğimiz gerçekçi ve iyi niyetli tesbitler, Devlet Plânlama Teşkilâtı İktisadi Plânlama Dairesi eski başkanı ve hâlen Türk İş Araştırma Bürosu Direktörü olan kıymetli arkadaşım Dr. Attilâ Karaosmanoğlunun Türk - İş Dergisinde çıkan ve oradan iktibasla YÖN'ün son sayısında verilen «Türk İşçisinin Durumu ve İşçi Hareketleri» yazısından alınmıştır.

Yazının buraya kadar olan kısmı için Dr. Karaosmanoğluna ancak *teşekkür edilebilir.*

Ancak bundan sonrası için ve bilhassa, gerçekleri bu derece isabet ve açıklıkla ortaya koyduktan sonra, yaptığı tavsiyeler ve yapmaktan nedense kaçındığı aydınlatıcı yol gösterme görevi üzerinde aynı şey söylenemez. Aksine, işin bu tarafında bazı tenkitler yöneltilebilir. Bunun sebeplerini göstermeden önce, *yukarıda yaptığımız gibi.* Dr. Karaosmanoğlunun işçilerimiz ve liderleri üzerine söylediklerini ve nihayet tavsiyelerini görmemiz gerekir. Bu konuda söylenenler şunlar:

BİLİNÇLENEN İŞÇİ

1. Bugün işçilerimiz kendi durumlarıyla ilgilenecek bir seviyeye *gelmişler ve durumlarıyla* ilgilenmektedirler.

2. İşçilerimiz bugün lütuf değil hak istemekte olduklarını bilerek taleplerde bulunmaya ve öğütlenmeye *başlamıştır.*

3. Çıkarlarının aynı yönde olduğunun bilincine varmış bulunan işçilerimiz bugün sabırsızdırlar.

4. Durumlarının bu derece bilincine varmaya başlamış bulunan, fakat gerek yasama organında, gerek siyasi partilerde hiç denecek bir seviyede temsil olunan işçilerimizin siyasi hayata ilgi göstermedikleri ve durumlarının bundan dolayı kötü olduğu söylenemez. Bu adı geçen siyasi partilerde işçilere yer olmadığını ifade eder

...VE SAKİN LİDERLER

Yazıda sözü edilen liderlere gelince:

1. İşçiler liderlik seviyesinden başlayarak aşağıya doğru durumlarının bilincine varmaktadırlar. (Bu ifade yanlış değilse, en azından biraz önce işçiler üzerine söylenenlerle çelişme halindedir.)

2. Kendilerine bugüne kadar devamlı olarak işverene karşı sorumluluk hissiyle hareket etmeleri telkin edilmiş olan işçi liderleri, kuvvetlerinin büyüklüğünün verdiği *emniyet hissi içinde,* sakinleşmiş, atılganlıkları olmayan liderlerdir.

3. Ancak bu sakin liderlerin başarısı siyaset adamlarının kavrayış ve anlayışlarına kalmıştır.

Nedir bu siyaset adamlarından beklenen anlayış? «Bu sakin liderlerle yapılacak işbirliğidir.» diyor yazar. Ve ilâve ediyor: «Siyaset adamları sakin liderlerle işbirliği yapmanın faydalarını anlayıp gerekli gayretleri göstermezlerse bugünün sakin liderlerinin bütün Avrupa sendika hareketlerinde görülen sert, kavgacı sendikacılar haline geldiklerini veya yerlerini bu tip liderlere bıraktıklarını göreceklerdir.»

Şimdi kendi kendimize soralım: Kimdir bu siyaset adamları? Dr. Karaosmanoğlu şöyle diyor: «İşçileri kendi siyasi partilerinde ve onların kurultaylarında temsil ettirmiyen, *yasama organlarına girmelerine* engel olan toprak sahipleri, tüccar, sanayici ve bunların mensup oldukları ailelerden gelen serbest meslek sahipleri veya bu *kimselerin çıkarlarını kollayan* kimseler. Kimdir işçi liderlerine kendilerine anlayış göstermeleri devamlı olarak telkin edilen kimseler? İşverenler, yâni, toprak ağası, tüccar sanayici ve bunlarla aynı çıkar yönünde bulunan diğer serbest meslek sahipleri. Bu kimselere deniyor ki: «Ey sayın siyasiler veya çıkarlarını bu siyasiler eliyle yürüten imkân sahipleri, aklınızı başınıza toplayın! Bugün karşınızda sâkin, ağırbaşlı, söz dinler işçi liderleri mevcut, gelin bunlarla kuzu kuzu geçinmenin yolunu bulun. Yoksa başınız bunların yerini alacak «gövdeden kopmamış baş» liderlerle derde girer. Şu fırsatı kaçırmayın. Çıkarıverin şu kanunları, liderler de aşağıya karşı «gördünüz mü kanunları da çıkardık, oh ne güzel» *diyebilip* vaziyetlerini kurtarabilsinler.» Bu yukarıda çizilen tablonun beklediği bir çözüm davranışı olamaz. Ancak bir oyalama oyunu olabilir. **Eski** plâncı arkadaşımın siyasilerle temaslarının kendisine kazandırdığı bilgi ve tecrübelerin kendisini her türlü oyalayıcı davranışlardan ve gerçekçi olmayan taleplerde bulunmaktan alıkoymasını isterdik.

TELKİN ETMEK İSTENEN NEDİR?

Savunulan görüşün hayatını emeğini satarak kazananlara telkin etmek istediği nedir? Yazının ruh ve havasından *bunu şöy*le anlıyoruz. Bugün başınızda, her ne kadar sizin canlılığınıza ayak uyduramıyorlarsa da, siyasilerle anlaşma ve işbirliği yapma imkân ve *kabiliyetleri olan* liderleriniz var. Aman onların arkasından ayrılmayınız. Onların yerine sert ve kavgacı liderler geçerse bunlar siyaset adamlarıyla daha zor anlaşırlar. *O* zaman da siz kaybedersiniz. Bu da bir oyalama, uyutmadır. «Lutuf değil hak isteyen, Anayasanın kendilerine bütün gerçek hürriyet olanaklarını verdiği, bu Anayasaya uygun hürriyet düzeni kanunlarının yürürlüğe konmasının sürüncemede bırakılması halinde hareketlerinin güçleneceği, kanunlarda gerçek iş ve işçi düzeninden kaçamak yapılacak olursa bilinçlenmelerinin hızla artacağı ve bunun kendilerine yeni bir mücadele gücü kazandıracağı bir kütleye» bunlar söylenmemeliydi.

Her halimize örnek aldığımızı her fırsatta tekrarladığımız Avrupanın sendika liderlerini takbih neye? Ne olmuş Avrupaya? Durup dinlenmeden türküsünü söylediğimiz sosyal adalete ulaşmış ve bu yönde her gün ileri adımlar atmakta.

TELKİNİN DOĞRUSU

Eski plâncı ve yeni işçi meseleleri uzmanı, *Sosyalist* Kültür Derneği Merkez Yönetim Kurulu üyesi kıymetli arkadaşımın söyliyeceği bir tek şey olabilirdi. Emeğinin karşılığını alamayan buna imkân verecek vasıtalardan mahrum bırakılan, gücüyle ve memleket ekonomisine katkısıyla orantılı bir temsil olanağına sahip olmasına fırsat verilmeyen işçiye demokratik siyasi oluşunda alması gereken yeri gösterebilirdi. Bu yer onun kader kardeşi olduğu arkadaşlarının, yukarıdan aşağıya değil, aşağıdan yukarıya kurdukları parti olan Türkiye İşçi Partisidir.

Bu görevi biz yerine getirelim ve diyelim ki: Bugünün Türk işçisinin yurtseverlik ve ilericilik görevi, hayatlarını emeklerini satarak kazanan bütün *çalışanlar ve aydınlar*la birlikte ilerici cephede yerini almaktır ve doyan, gülen ve yarın korkusundan uzak insanların Türkiyesini kurmak üzere, demokratik *siyasi mücadelede kendi partisini* başarılı kılmaya çalışmaktır. Bunun ilk adımı her türlü uyutucu telkine kulaklarını tıkayıp parti saflarına katılmakla başlar.

TÜRK — İŞ Dergisinin ilk sayısında, «Sendikalar İçin Neler Dediler» başlığıyla, *yandaki klişede gördüğünüz* gibi, Amerika Cumhurbaşkanlarından yedisinin resimleri ve sözleri yayınlandı. Sendika *mücadelelerine* hayatlarını vakfetmiş sayısız hak kavgası varken, Türk - İş adına yayınlanan bir organın ilk sayısında sadece A*merika Cumhurbaşkanları*nın sendika konusundaki görüşlerine yer verilmesi isimleri işçi hareketleri tarihine geçmiş işçi liderlerinden hiç bahsedilmemesi garip karşılandı.

TARIM İŞÇİLERİ FACİASI VE PARTİLERDEN İSTENEN SADAKA

Kemal SÜLKER

Süregelen ıztırapları yok etmek istiyorsak: Anayasayı tastamam eksiksiz ve kısıntısız uygulamalıyız. Bunu yaparsak uygar uluslar sırasına gireriz. Bunu yaparsak geri kalmışlığın acılarını dindirebiliriz. Bunu yaparsak insanca yaşarız.

İnsanca yaşamayanlar içinde çoğunlukta olanlar tarım işçileridir. Memleketin büyük çoğunluğu da tarımcı. O halde insanca yaşamayanlar, sömürülenler hep halk yığınları.

1950 de CHP. iktidardan düşürülünceye kadar tarım işçilerinin, CHP. iktidarı süresince bırakılan derekede kaldığıydı. Yeni Anayasa yürürlüktedir ve tarım işçilerinin feci hayatına son verecek ilkeleri ve hükümleri getirmiştir. Fakat henüz bu derde son verici en ufak bir davranışa rastlanmamaktadır. 1951 de dile getirilenleri, biraz daha da kabartarak bugün de 1963 yılında söyleyebiliriz:

1 — «Türk ziraat işçisi büyük bir tehlike ile karşı karşıyadır. Bugün Adanaya, Kayseri mıntıkasından, Eğeye Emetten, Gedizden, Simavdan yüzlerce amele inmektedir. Bunlar gayet feci gayrı insani ve gayrı sıhhi şartlar altında hayatlarını tüketmekte ve orada çabuk ölüp memleketlerine dönmemektedirler.»

2 — «İşçileri toplayana Adana Bölgesinde elçi diyorlar; Eğe Bölgesinde de Dayı diyorlar. Dayılar kendi mıntıkalarına gidip dolaşıyor, nüfus başına onbeş, yirmi yirmibeş lira pey veriyorlar. Bu adamlar, aldıkları bu paralarla arpa, bulgur alırlar. Tabii bu şekilde de Dayıya bağlanırlar. Dayı da işverene bağlıdır.»

3 — «Elci ve Dayıbaşları Milletlerarası Çalışma Teşkilâtının bir sözleşmesine uyarak kaldırmak mecburiyetimiz vardır. Elciler hem çiftçiyi, hem de işçiyi istismar ederler. Gerçi kendileri de çalışır ama, bir çok hileli yollar takib ederler. Bir patoz elciliği vardır, bunlar işçiye iki türlü fiat teklif ederler:

«Siz kumar oynayacaksınız haftalığınız 80, oynamayacaksanız 40 lidarır» der. Vatandaş 80 lirayı işitince kumar oynamayı kabul eder.

Bunlar bir insanın takati üstünde çalıştırılırlar. Gecenin saat 12 sinden, akşam 8 e kadar çalışırlar. Çalışmadığı saatlerde de kazandığını kumara terkeder ve hafta içinde yine Elciden borç para alır. Onun için işçileri bunların elinden almayı sosyal bir dava olarak koymak icab eder.»

4 — «Elciler ekmeğin peşinde koşan, çalışan zavallı köylüleri her bakımdan istismar etmektedir Bu Elciler en ziyade büyük işletmecilerle orta işletmeciler nezdinde çalışmaktadır. Yani Elciler zengin bir nevi kapitalist ziraat yapan kimseler nezdinde çalışan tufeyli bir tabakadır. Sebze ve meyve işlerinde madrabazlar nasıl bir rol oynarlarsa —meselâ Bursadan seftalinin kilosunu 25 kuruşa alır. İstanbulda 125 kuruşa satar. Bakkal veya manav bundan ancak 20-25 kuruş alır, aradaki farkı avansı veren cebine atar— Burada da bir iki kapitalist, madrabazın oynadığı rolü oynuyor.»

Bu cümleler, tarım işçilerinin içinde bulunduğu koşulların bir bölümünü açıkça ortaya koymaktadır Bunları belirtenler bu işte uzmandırlar. Gümrük ve Tekel Bakanlığının temsilcisidir, İzmir Ticaret ve Sanayi odası temsilcisidir, Adana Belediyesi temsilcisidir, Tarım Bakanlığı temsilcisidir Hepsi de bu görüşlerini 1950 yılı sonunda Ankarada toplanan İş ve İşçi Bulma Kurumu Danışma Kurulunda açıklamışlardır. Sefalet içinde yüzen bu tarım işçilerinin şehirlerde Kurumun Barındırma Yurtlarında yatırılması konusu ortaya çıktığı vakit İzmir ticaret ve sanayi odası temsilcisi işçilere hakaret edercesine konuşmuş, «sefaleti şehrin ortasında tecelli ettirmemek için» barındırma yurtlarının «kenar yerlerde» yapılmasını istemiş sefalet sebeplerini ortadan kaldırıcı olumlu yol yerine irin akan yaraya flaster yapıştırmak istemiştir. Büyük çoğunluğu ile ticaret ve sanayicilerin izlediği yolu, sınıfının bilinci içinde teklifte sakınca görmemiştir.

1950 de bilinen, 1960 da daha ağır ölçüde süregelen tarım işçilerinin dertlerine hâlâ neden çare bulunmamıştır? Neden tarım işçilerini koruyucu yasa çıkarılmamıştır? Neden toprak reformu yapılmamıştır?

Çünkü Mecliste bulunanlar memleketin temel konularına eğilecek yerde, mensup oldukları menfaat gurupunun sorunları ile uğraşmaktadır. Oysa Mecliste işçiler temsil edilebilseydi getirilecek teklifler çalışma hayatını güvene kavuşturacak ve memleketin büyük çoğunluğunun içinde bulunduğu ekonomik ve sosyal güçlükler birer birer çözüme kavuşacaktı. Ama Meclis'te Gurupları bulunan Partiler, işçileri memleketin öz evlâdı saymadıkları için tarım işçilerinin asırlık yarası kanayıp gitmektedir. Hepsi aynı çevrelerin yararlarını koruyan Partilerin kuyruğundan Meclise girebilenlerin hiç bir olumlu iş yapamadıkları ortada iken sendikacılar bu büyük gerçeği nedense bir türlü kavramak istememektedir. Hâlâ işçileri üvey evlâd görenlerden «işçi adayı kontenjanı» dilenmektedir. İşte çok ünlü bir sendikacı ile, oyların çoğunluğunu alan bir parti başkanının konuşmasına ait tutanaktan parçalar:

«Cevat Önder: Bizim Gurupumuzda gayet kıymetli arkadaşlarımız vardır. Hatta iş hukuku mevzuunda Almanyada ihtisas yapmış arkadaşlarımız dahi mevcuttur. Ayrıca şunu da arz edeyim: Üniversitede bu mevzu ile meşgul olan profesörlerle de temas edilmektedir. Âcizane bende de mevcuttur.

Burhanettin Asutay: Ama, işte yalnız bunlar kâfi gelmiyor. Yalnız Üniversitelileri Meclise alırsanız biz daima kata geliriz. Şu hâlde biraz da işçi arkadaşlara kendilerini Parlamentoda müdafaa edecek imkânı verebilecek rakam tanımalıdır

Cevat Önder: Saim Kaygan Bey işçi mümessili olarak Parlamentoda Sonra bir de Kaya Özdemiroğlunu çok kıymetli bir arkadaşımızdı. Ankara adayımızdı. Kazanamadı. İnşallah

Burhanettin Asutay: Listede 15. koymuşsunuz

Cevat Önder: Hayır onuncu idi Ankara listesi için onuncu pek kötü bir rakam değildir. Fakat temenni ederiz ki, işçilerden, temsilcilerden Parlamentoya çok sokalım. Bunu arzu ederiz.»

Başka partilerin kuyruğundan «lütfen» aday olmaktan ve aday listesinin kazanma şansı altındaki çizgide görünmekten kurtulmanın yolu varken, bugüne kadar işçi hak ve menfaatlerini tam olarak korumadıkları ortaya çıkanlar peşinde «dilekçi» olmak bir sendikacıya ağır gelmelidir. Sendikacı, arkadaşlarının kurduğu partide ve arkadaşlarının yürüttüğü parti organlarında görev almak için kendi öz partisine üye olmazsa ne tarım işçilerinin yüzyıllar boyunca değiştirilmeyen sefaleti sona erer ne de Anayasada yer alan ilkeler sendikacıların istediği ölçüde ve genişlikte hayata geçirilir. Korkmadan çekinmeden, cesaretle ve bilinçli olarak Türkiye İşçi Partisi içinde siyasi bir kuvvet olmayı güçlendirmeyenler yarın ne hakla öteki partileri işçi hak ve hürriyetlerini savunucu kanunlar çıkarılmasına çalışmadılar diye suçlayacaklar? Asıl suçlu kendi öz partisinde yer almayı sakıncalı bulanlardır.

İŞÇİLERİN DURUMU VE UTANMIYAN SİZLER VE BİZLER

Kastamonu İli'nin, Küre ilçesinde, kahvelerden birinde üç kişi kara kara düşünmekte, biri de delirmek üzere.

BU BİR

1. Mehmet Acar'ın eline ayda 250 lira ya geçer, ya geçmez. Etibank'ın Bakırlı Pirit işletmesinde çalışırken «tensikata» uğramış.

25 Aralık 1962 de iş kazası geçiriyor.

Küre'de hastahane olmadığından Kastamonuya gönderiliyor - ayakta bakım - hastalığının azıtması - Kastamonu hastanesine yatıyor - İstirahatin uzatılması - 14 Mart 1963 de işbaşı -

25 Mart 1963 de işine son veriliyor.

Mehmet Acar iş kazası geçirdiği günden sizin bu yazıyı okuduğunuz güne dek - işbaşı yaptığı günden işinden atıldığı süre içindeki günler dışında - bir kuruş para alamamıştır. Bütün bu süre kendisi, eşi ve çocukları nasıl geçinmiştir sigortalı olmasına ve primlerini günü gününe yatırmasına karşılık sigorta parasını niye göndermemiştir - bana sormayın.

Kendisi ile görüştüğüm 27 Mart 1963 günü de eşinin doğum yapmasına on gün vardı.

BU İKİ

2. Mustafa Kıvrak'ın eline ayda 250 lira ya geçer, ya geçmez. Etibank Bakırlı Pirit işletmesinde çalışmaktadır.

1 Haziran 1961 de iş kazası geçiriyor.

Küre'de hastahane olmadığından Kastamonu'ya gönderiliyor - ayakta bakım - hastalığının azıtması - Kastamonu hastahanesine yatıyor - istirahat - istirahatin uzatılması - işbaşı, kazada TEK GÖZÜNÜ yitirmiş olarak.

Mustafa Kıvrak iş kazası geçirdiği günden sizin bu yazıyı okuduğunuz güne dek hasta olarak geçirdiği günler için bir kuruş para alamamamıştır Bütün bu süre kendisi eşi ve çocukları nasıl geçinmiştir, sigortalı olmasına ve primlerini günü gününe yatırmasına karşın Sigorta parasını niye göndermemiştir. Bana sormayın

BU ÜÇ

3. Sabri Güler'in eline ne geçer, ayda, notlarımda bulamadım fakat 300 lirayı geçmediğini söyleyebilirim. Etibank Bakırlı Pirit İşletmesinde çalışmaktadır.

30 Aralık 1961 de iş kazası geçiriyor.

Küre'de hastahane olmadığından Kastamonuya gönderiliyor .... işbaşı, kazada tek gözünü yitirmiş olarak

Sabri Güler iş kazası geçirdiği günden siz bu yazıyı okuduğunuz güne dek hasta olarak geçirdiği günler için bir kuruş para alamamıştır. Bütün bu süre .... Sigorta parasını niye göndermemiştir. Bana sormayın

BU DA DÖRDÜNCÜ

4. Nazmi Aslan'ın eline de ayda aşağı yukarı aynı para geçiyor. Etibank'ın Bakırlı Pirit işletmesinde çalışmaktadır

Eşinin doğumu yakın. Karadonu köyünde ağırlık geçiriyor. Sedye ile Küre'ye doğru yola çıkarıyorlar. Önden Yaşar'ı gönderiyorlar ki çalıştığı İşletme'den bir otomobil çıkartsın, Kastamonuya hastayı götürmek için. Özel araba bulunmaz ya, bulunsa da en azından 100 lira ister. Nâzım Aslan'ın cebinde 20 lira. Yaşar geliyor İşletmeye. Müdür Ankarada Müdürler toplantısında. Yardımcısına varıyor yardımcısı muhasebeciye «havale» ediyor - Muhasebeci Bay Nihat'a «havale» ediyor - ediyor, ediyor...

Yardımcı da, Muhasebeci de, Bay Nihat da, gecenin yarısında «mahmur mahmur», boş boş bakıyorlar Küre'nin karanlık gecesine bir nen arar gibi.

Ve Nazmi Aslan'ın aslan gibi eşi ölüyor Kastamonuda zehirlenmekten

BU BİR DOKTOR

Kastamonu İlinin, İnebolu İlçesinde, Z.E. isimli bir doktorla eşi, yakında gidecekleri Almanyadan dönüşte neler getireceklerini konuşuyorlar.

Bir aralık doktor.

«— Biliyor musun, bugün ne oldu, diye soruyor eşine Sigortalı işçilerden biri geldi muayenehaneme. Adı Korkmaz Ünlü müdür ne karın ağrısıdır. Yok, geçen de bana gelmiş de ben bir hapla savmışım. Sonra Kastamonuda hastaneye gitmiş, orada ülser olduğu anlaşılmış, ya ölseymiş ne olurmuş, falan filân Sonra Salı ve Cumartesi hastalandıklarında suratım bir karış oluyormuş ve kendilerini kovuyormuşum. Verdim ağzının payını kendini bilmezin. «Bana baksana sen.» dedim, «İşçi Sigortalarından aldığım 380 lira cebimi deliyor ha!» İyi dememiş miyim, canikom!»

«— Ağzına sağlık kocacığım. Çok iyi etmişsin. Ah bir Almanyaya gitsek. Orada işçiler kim bilir ne kadar kibardır!»

VE SİZLER

73 mü, 75 mi, kaç ilimiz var ve her ilde de bir su kadar ilçe. Her ilçede kahveler ve kahvelerde kara kara düşünen Acarlar Kıvraklar Gülerler, Aslanlar Ünlüler.

Ve Almanyaya giden doktorlar.

Ve de utanmayan sizler.

Sina PAMUKCU

Orada bir köy var uzakta
O köy bizim köyümüzdür

KOOPERATİF BİR KÖY: BADEMLER

Kemal BİLBAŞAR '*'

Birinci kısmın geçen hafta yayınladığımız «BADEMLER KÖYÜ» yazı serisinin ikinci kısmını sunuyoruz. Geçen haftaki yazının son kısmındaki paragraf bölünmüştü. Anlamada güçlük çekilmemesi için ikinci yazıya bu son paragrafla başlıyoruz.

Bademlerliler tütünde çalışa çalışa tongacılık sanatında da ileri gitmişlerdi. Bölgede bütün baskı işlerini en iyi yapanlar, en iyi tütün işleyenler onlardı. Seferihisar ilçe ve köylerinde otuz kırk Bademlerli tongacı çalışıyordu. Ekim, Kasım gibi işlerin tavsadığı aylarda tongacılıktan iyi para kazanıyorlardı. Kendi köyleriyle birlikte çevrede 300 bin kilo tütün basıyorlardı. Bu sayede köye yılda 30 bin lira giriyordu.

Tütünün yanısıra çevrede zeytincilik, palamutçuluk olduğundan geçimlerine o alandan da gelir sağlıyorlardı. *Yıllık yağ ihtiyaçlarını* zeytin çırpmada çalışarak karşılıyorlardı. Zeytin palamut çırpma mevsimi geçtikten sonra dağlarda zeytin, palamut başağı toplamağa çıkıyorlardı. Ağaçlarda kalmış, yere düşmüş tek tük zeytinler, palamutlar devşirilip değerlendiriliyordu. Nüfus arttıkça bu gelirler yetmez olmuştu. Yeni geçim imkânları bulamayanların bir yanı İzmire gidip fabrikalarda iş arıyorlardı. Ya da şoförlük belediye işçiliği bulmaya çalışıyorlardı. Bir yanı da köy çevresindeki toprakları kiralama yoluna gittiler. Bunlar daha önce tütün ortakçılığı yapanlardı. Banka ve kooperatif kredisi bir yandan, göçmen mal sahiplerinin tembelliği ya da çocuklarını okutup şehre göçmeleri öte yandan, *yarıcıları bu yola itmişti.*

Tütün para ettikçe bu yola dökülenlerin sayısı arttı. Sonuç olarak tarla icarları yüzde üç yüz, dört yüz yükseldi. İyi topraklar arttırmayla kiralanır oldu. Bir yandan toprak icarlarının artması, bir yandan kiralanan toprakların iyi gübrelenmediği için üç yılda yozup verimden düşmesi sebebiyle Bademlerli köylüler toprak sahibi olma ihtiyacını şiddetle duydular. Ama paraları yoktu. Kazanç imkânları şehirle yakın teması sağlaması, yaşamalarını değiştirmiş, ihtiyaçlarını arttırmıştı. Zaten Bademlerliler yaşamayı seven, canlı kişilerdi. Eline para geçti mi giyinir, kuşanırdı. Evini onarır, büyütür, eşyalar alırdı. Gezmeyi, *eğlenmeyi de* severdi. Hiç kimse para biriktirmeğe alışkın değildi. Bu sebeple mahsulün para etmediği yıllar gelince iktisadi durumları yeniden kötüleşmişti. İşte ekonomik zorlamalar *ve maddi darlık köyde yeni* kooperatifler kurulmasını gerektirmiştir.

Bademler köyündeki İstihlâk (Tüketim) ve istihsal (üretim) kooperatifleri işte bu ihtiyaçtan doğmuş bu işi de yeni kuşaklar ve yeni önderler *gerçekleştirmişlerdir.*

Köyü bakkallardan kurtarmak, onlara toprak sağlamak amacı ile yeni kooperatifler kurma ihtiyacını duyan, onlara önderlik eden yeni liderlerin yetişmesinde gene iki *öğretmenin nurlu* etkisi *göze* çarpıyor. Yüksek öğretim yaptıkları halde köyle ilişiklerini kesmeyen Mahmut Türkmenoğlu, Musa Baran, Halil Yakıcıoğlu ile Muhtar Halil Önel, kooperatifin başkanı Murat Baran, tiyatroya hizmeti geçenlerden Hüseyin Öz, Hamza Eryılmaz ve Remzi Atan'a, zabıt kâtibi Ali Şenol'a ilk eğitim aşkını ve ülkücülüğü aşılıyan Niyazi Yalçın ve Kıymet Artun öğretmenlerdir. 1945'e kadar Bademlerdeki çalışmaları ile yepyeni *bir* kuşağın gelişmesine onlar temel hazırlamışlardı.

Bu öğretmenlerden feyz alanlardan Mahmut Türkmenoğlu'nun umut aşılayıcı, göğüs kabartıcı, serüveni, köy ülkücü önderlerinin ne şartlar altında yetiştiklerini ve çalıştıklarını göstermesi bakımından ayrı bir önemi vardır

BİR ÖNCÜ YETİŞTİRİYORUZ

Mahmut Türkmenoğlu, Molla Mahmutlardandır. İlkokuldan sonra tahsile devam etmeyi şiddetle arzuluyan küçük Mahmut birkaç arkadaşı ile birlikte Seferihisar ortaokuluna yazıldı. Babasını vakitsiz kaybetmesi üzerine aile geçimi sırtına bindiğinden 1953 yılında yüreğine taş *basarak* okuldan tasdiknamesini istedi. Büyük iş tutacak parası yoktu. Köyde önce manavlık yaptı. Sonra Kore Tuğayının kalıntısı hurda demirleri toplatarak bunları şehirde sattı, eline geçen küçük parayı sermaye edinerek bir bakkal dükkânı açtı. Bakkallığı biraz da köylüyü öteki bakkallara zebun durumdan kurtarmak için yapmıştı. Kötü mahsul sebebiyle yeniden bakkallara muhtaç düşen köylülerin veresiye için onlara yalvarıp yakarması *yüreğini sızlatıyordu.*

Bakkal dükkânını açtığı gün veresiye öte beri istemeye gelen, yakaran kadınlara:

— Bana yakarana veresiye yok, dedi, sadaka istemiyorsunuz, madem neye bakkallara yüz suyu dökersiniz? Bu parayı zamanı gelende ödemiyecek misiniz?

— Aaa... Heç ödememiyiz? Helbet ödeyeceğiz.

— Öyle ise bundan böyle adam gibi alış veriş edin, yakarmaya paydos.

MAHMUT TÜRKOĞLU
VE EŞİ FİLİZ (ANDIÇ

BADEMLER KÖYÜ KADINLARI
Medeniyet savaşın da erkeklerle elele

Mahmut, bu davranışı sebebiyle *bakkalların yarıdan fazla müşterisini* kendisine çekti. Müşterisini kaybetmekten korkan öteki bakkallar da köylüye karşı davranışlarını değiştirdiler. Ne var ki veresiye alış verişlerle Mahmut'un sermayesi uzun zaman dayanamadı. Sağa sola başvurarak biraz para, biraz kredi sağladı, kör topal dükkânını iki yıl çalıştırmasını bildi.

Mahmut'un içindeki okuma aşkı bir türlü sönmüyordu. Bir fırsatını bulup yeniden okumak istiyordu. Ama yaşı ve malî durumu uzun uzun okumasına elverişli değildi. Bu sebeple dışardan ortaokul imtihanına girmeye karar verdi. 1955 de Karataş ortaokulunda başarılı bir imtihandan geçerek diploma aldı.

Şimdi sıra lisede idi. Hazır tavında iken bir hamle yapıp ordan da diploma almalı idi. Bu kararla bakkal dükkânını tasfiye etti. Eline geçen 4000 liranın büyük yanını ailesinin geçimine ayırdı. *Diğer yanı ile lise kitapları* satın aldı, okumaya oturdu. 8 ay günde 15 saat çalışmacasına lise imtihanına hazırlandı. Bu çalışmanın meyvasını da gördü. 1956 yılında bir dönemde Atatürk lisesinden diplomasını aldı. Aynı yıl güz döneminde Teknik Üniversite kabul imtihanlarına girerek öğrencilik hakkını kazandı.

Fakat tahsili sürdürecek parası yoktu. Üstelik olağan üstü çalışma ile vücudü zayıf düşmüş, ayağında mafsal tüberkülozu belirmiş, hastaneye düşmüştü. Orada tedavi görürken Almanca öğretmeni Mes'ut İçre ile doktor Era Kul elinden tuttular. Verem Savaş Derneğinden 100, Sanayi O*dasından 150 liralık* karşılıksız burs tedarik ettiler. Böylece Mahmut Türkmenoğlu Bademler köyünden yetişmiş ilk Makine Mühendisi olmak imkânını kazandı.

Üniversite tahsili süresince Mahmut, her iki ayda bir köyüne geliyordu. Başlanmış işlerin yürümesini sağlıyor, bir yandan da Üniversitede ve İstanbulda öğrendiklerini köyüne aktarmaya çalışıyordu. Üniversite öğrencisi iken kendisini tanıyan, seven ülkü arkadaşları ile ilkin köyün eğitim ve öğretim dâvasını ele aldılar. Yeni iktidarın bütün yurtta uyguladığı eğitim aleyhtarı politika 1950 den 1957 ye kadar köyün eğitiminde de etkisini göstermiş, okulda öğretmen sayısı bire inmişti. Köylü çocuklarının eğitilmesi tavsamış, köy delikanlılarının tiyatro çalışmalarına *güçlük* çıkarılır olmuştu.

ÖNCE İLKOKUL BİNASI

Ülkücüler, köylü ile elbirliği yaparak önce ilkokul binasını onardılar. Üç dershaneli bir köy okulu biçimine soktular. Millî Eğitim Müdürlüğüne gide - gele öğretim kadrosunu tekrar üçe çıkarmayı başardılar. Başöğretmen Cevat Turan, öğretmen Ahmet Koparan ve öğret*men* **Filiz Andıç kısa süre içinde** Bademler köyü ilkokulunu kalkındırdılar. Öğrencilerin kalitesi yükseldi. Öyle ki, bir yıl sonra ilçe orta okuluna gidenler hep iftihar listesine geçtiler.

Bu eğitim çalışmaları ile yetinilmedi. Ülkücüler Bademler'in kalkınmasını, eğitim ve kültür seviyesinin yükselmesine bağlı görüyorlardı. İlköğretimden geçen çocukların orta öğretime devamını şart sayıyorlardı. Köyde ortaokul açmak şimdilik mümkün değildi. O halde öğrencilerin ilçeye gidip gelmelerini kolaylaştırmalı idi

Bu amaçla harekete geçildi. Nisbeten geliri daha iyi olan beş veli razı edilerek her sabah Bademlerden Seferihisar'a beş öğrenciyi götürecek bir taksi kiralandı. Taksi, öğrencileri sadece sabahları okula götürüyor, 250 şer kuruş alıyordu. Akşamları çocuklar otobüsle yol kavşağına kadar dönüyorlardı.

Ortaokula rağbeti artırmak için çocukların o yıl iyi yetişmesi ve sınıflarını geçmesi gerekiyordu. Bu sebeple öğretmenler ortaokula giden çocuklarla akşamları meşgul oldular, başarılarını sağladılar.

Ertesi yıl bu beş öğrenciye altı yenisi katıldı. Sayıları arttığı için otomobilin gidiş - geliş ücreti 250 kuruşa düştü. Üçüncü yıl ortaya gidenlerin sayısı yirmiye yükseldi. Ulamış - Hereke köylüleri de Bademlerden görerek çocuklarını ortaokula yollamak hevesine kapıldılar. Bu sayede gidiş - geliş ücreti 125kuruş a düştü. Hâlen ortaokula gidenlerinsayısı 40'ı bulmuştur. Ve otobüsler öğrencileri normal fiyatla, gidiş - geliş 50 kuruşa taşıyorlar. Artık Bademler için de, civar köyler için de ortaokula gitmek bir problem olmaktan çıkmıştı. Artık çocukları en az ortaokul tahsilli görebileceklerdi **(Devamı var)**

GÜNEY AMERİKADA ORDU VE PARTİLER

Turhan TÜKEL

Peru'da cunta içinde cunta darbesi; Guatemalada diktatörün sağ kolu tarafından devrilmesi; Arjantinde askerlerin kendi kuklası bir hükûmete karşı ayaklanması. Birincisi geçen ay, son ikincisi geçen hafta içinde olan üç örnek. Sebep ve sonuçları şaşılacak kadar biribirine benzeyen üç örnek ki, bütün Güney Amerika memleketlerinde defalarca tekrarlanan ve Lâtin Amerikalılar gerçekten kurtuluncaya kadar defalarca tekrarlanacak olan genel bir oyun.

Örnekleri teker teker ele alıp alıp anlatalım:

Peruda geçen yıl ve tam bu günlerde bir seçim yapıldı. Seçimin tek özelliği yıllardan beri seçim hakkından mahrum edilmiş bir partinin de seçime katılması. Partinin özelliği de; halktan yana bir parti olması ve 1931 yılından bu yana iki defa seçim kazandığı halde iktidar yolu ordu tarafından kesilmiş olması... Peru'nun en teşkilâtlı partisi olan APRA kısa bir iktidar devresinde yerli oligarşiye ve yabancıya uşaklık eden ordudan bazı subayları cezalandırması kısaca bir çok Güney Amerika memleketinde olduğu gibi ordu belli bir azınlığın ve yabancının uşağı. Ne zaman seçim olsa; emekten, işçiden köylüden yana ilerici partinin karşısında. Geçen yıl da böyle oldu. Başkanlık seçimlerini - baskılara rağmen - APRA'nın adayı Haya de la Torre önde bitirdi. Ordu, suçu sadece bu partiyi de seçime sokmak olan iktidarı devirdi ve idâreyi ele aldı. Bir yıl geçti. Cuntanın vadettiği seçim günü yaklaştı. General Perez Godoy sözünde durmak isteyince bizzat arkadaşları tarafından devrildi. Ve cunta yönetimine devam etti.

İkinci örnek Guetamala:

Seçim yaklaşıyor. Seçimin tek özelliği: Askerler tarafından devrilmiş ve 13 yıl Meksika'da sürgünde kaldıktan sonra yeniden seçimlere katılmak üzere memleketine dönen eski bir cumhurbaşkanı. Guatemala'yı altı yıl yöneten Juan Jose Arevalo, olsa olsa Venezuela'nın Betancourt'u kadar ilerici bir insan. Gizli olarak girdiği memleketinin halkından büyük bir ilgi görüyor. Kazanması muhtemel. Şimdiki Başkan Fuentes'in harekete geçmediğini gören fırsatçı Milli Savunma Bakanı albay Peralta Başkanı deviriyor, eski Cumhurbaşkanını komünist ilân edip, Anayasayı rafa kaldırıp, parlâmentoyu dağıtıyor. Çünkü adam Guatemala'nın değil muz ve kahve tröstü «United Fruit Co.»nun hizmetinde. Efendisine ve kendisine zarar gelmesinden korkuyor. Ve Guatemala halkının ümitleri bir başka bahara atılıyor.

Üçüncü örnek Arjantin:

Gene bir yıl önce bugünlerdi. Arjantinde seçim yapılmıştı. Gene biricik özellik o seçime kadar yasaklanan Peroncuların seçime girme hakkını kazanmalarıydı. Bir başka isimde ve bir «Halk Cephesi» halinde seçime giren Peron ve ilerici partiler seçimi kazandı. Peronu yıkan askerler seçimin iptalini istedi. Bunlarla yetinmeyip Başkan Frondiziyi hapsettiler. Ve yerine Guido isimli bir kukla yerleştirdiler. Bir yıl geçti. Gene seçim vakti. Askerlerin bir kısmı kolu kanadı kırılmış bir Peroncu grupun seçime katılmasına lütfen müsaade ediyor. Fakat bir kısmı isminin bile anılmasını istemediği için «meşru» denilen Guido'ya karşı ayaklanıyor. Bu yazı yazılırken hâlâ Peroncuların seçime g[i]

ti. Ve Arjantin oligarşisinin ve yarip girmemesi pazarlığı bitmemiş bancı sermayenin uşakları isyancılık oynuyordu.

Görüldüğü gibi her üç örnekte kıl kadar fark yok. Bu örneklere bakıp Güney Amerikadaki darbelerin sebep ve sonuçları rahatlıkla çözülür. Kısa formül: Güney Amerika'da ordu geri, partiler ileri.

LAOS

Siyasi cinayetten siyasi buhrana...

Üçlü Laos koalisyonu tarafsız Dışişleri Bakanı Öldürülünce tehlikeli bir duruma düştü

Tarihte ilk defa Laos'ta büyük devletler ve komşu memleketlerin yardımından da yararlanarak, birbirinin kutbu olan iki eğilim tarafsız bir gövdenin iki kanadı olarak birleşmişlerdi. Böylece yıllardanberi süregelen bir iç savaş durmuş, kutupları destekleyen Amerika ve Sovyetler Laos'un tarafsız bir memleket olmasında anlaşmışlardı. Uzun görüşmelerden sonra gerçekleşen bu durumun devam edeceği inancı en iyimser kimselerin kafasında bile şüpheliydi. Fakat her iki tarafın başlangıçta gösterdiği anlayış bu şüpheleri biraz siler gibi olmuştu. Bu durum geçen hafta Laos'un baş kentlerinden biri olan Vientian'da meydana gelen siyasi bir cinayetle alt-üst oldu.

Tarafsız hükûmetin Dışişleri Bakanı Kinim Folsena, Kralın dâvetinden çıkarken muhafızlar tarafından öldürüldü. Laos ihtilâline ve birliğine büyük emeği geçmiş, Laos'un kudretli adamlarından General Kong Lee'nin yakın dostu olan Kinim Folsena'nın öldürülüşü Laos birliğini şimdiden tehlikeye atmıştır. Olaydan ilk yararlanan Komünist eğilimli ve Başbakan yardımcısı Prens Sufano Vong olmuştur. Prensin iddiasına göre Laos Dışişleri Bakanı Amerikalılar ya da onların adamları tarafından öldürülmüştür. Güney - Doğu Asya'da bu iddia daima geçerli bir propagandadır. Olay şu ya da bu tarafından istismar edilsin bu büyük bir önem taşımaz fakat Laos birliğinin bozulması Güney - Doğu Asya'da önemli olayların doğmasına sebep olması yönünden önemlidir.

CEZAYİR

Bin Bella Fransız çiftliklerine elkoydu

Cezayir'de Fransızlara ait terkedilmiş çiftlikler asker ve köylü tarafından işgal ediliyor

Cezayir Başbakanı Bin Bella, iktidara geçtiği gündenberi çiftliklerini terkedip anavatana kaçmış olan Fransızların dönmesini bekledi. Başbakanın bir Cezayirli olarak kabul edip çalışmasını istediği Fransız asıllı çiftçilerden pek dönen olmadı. Oysa Cezayir'de insanlar aç ve işsiz ve tarlalar bomboştu. Bu

BAŞBAKAN BİN BELLA
— Fransız çiftlikleri Cezayirlilerin —

bekleyiş ihtilâlciyi halkının gözünde küçük düşürmeğe başlamıştı. Halk «Evian» anlaşması, Fransızlara verilen söz gibi hukuki sebeplerle ikna olmuyordu. Ve geçen hafta Bin Bella'nın emriyle Halk Ordusu birlikleri ve köy komiteleri Fransız çiftliklerini işgale başladılar. Yedi yıl bir milyon Cezayirlinin uğrunda öldüğü toprak Evian anlaşmasından bir yıl sonra gene Cezayirli tarafından ekilip biçilmek için işgal ediliyordu. Yani bir yıl önce kazanılan siyasi bağımsızlık bir yıl sonra iktisadi bağımsızlık şeklinde tamamlanmağa başlıyordu.

İRAN

Reform aleyhtarı «Vatan haini »dir

Şahın hükûmeti toprak ağalarına karşı savaşı gittikce hızlandırıyor

Bundan bir kaç yıl önce İran Şah'ı toprak reformuna girişince pek çok kimse işin alayındaydı. «Şahın toprak reformu» bu konuda her hangi bir memlekette yapılan çalışmaların gevşekliğini anlatmak için kullanılan gülünç bir deyim olmuştu. Fakat iş her geçen ay daha da ciddileşerek devam etti. Toprak ağaları ve onların kullandıkları bazı din adamları Şah'a karşı ayaklandı. Hatta daha ileri gidip reform işiyle uğraşan memurlar öldürülmeğe başlandı. Bütün bunların Şah'ı yıldırmadığı görülüyor. İşin en garip tarafı, programlarında reform vaadleri dolu partilerin demokrasi oyunu oynadığı bir memlekette, Şah reformunu anlatmak oluyor. Az gelişmiş memleketlerde ileri adımlar için Batı'dan örnek vermek tabiidir. Asıl marifet kırk yıllık cumhuriyetten sonra ileri bir adım için Şah'tan örnek vermek. Şah'ın toprak reformuna karşı gelenleri «Vatan Haini» ilân ettiği bir zamanda, toprak ağasından vergi bile almayan bir memlekette yaşıyanların Şah'ı örnek göstermelerinden daha tabii bir şey olmasa gerek.

SURİYE

Çözümü güç bir mesele: birleşmek

Baascılar ve Nasırcılar kendi anlayışlarında bir birleşme için çarpışıyor

Halktan ve emekten yana partileriyle, Fransız emperyalizminin işbirlikcisi olan sınıflardan memleketin yönetimini almak yolunda ilerliyen Suriye halkı; 1958 yılında gene bu işbirlikçi hâkim sınıflar tarafından, «Birleşme» adı altında Nasır'ın, otoriter rejimi altına sokulmuştu. Her Arap gibi Suriyelinin de başını döndüren «Atlantik Okyanusundan Basra körfezine kadar «Büyük Arabistan» hayali; bu erken birleşmeye karşı gerçekçi dayatmaların kuvvetini sıfıra indirmişti. Suriye halkı için olumsuz bir deneme olan bu birleşmenin tek avutucu yanı - savaşını yaptıkları sosyalizmin - Nâsır tarafından gerçekleştirilmeğe çalışılan «Arap sosyalizmi» idi. Gerçekten, birleşmeğe kadar ne olduğu pek iyice anlaşılmamış olan «Arap sosyalizmi» Birleşik Arap Cumhuriyeti kurulduktan sonra kesin bir şekil almağa başladı. İlk adım olarak atılan geniş çapta millileştirme hareketleri toprak reformunun ele alınması, gittikçe sahasını genişleten plânlı bir iktisadın uygulanması; Mısır halkını olduğu gibi, Suriye halkını da rejime kazandırmıştı.

Kendi halkından gelen tehlikeyi atlatmak için Nasır'ı kullanan Suriye'nin hâkim çevreleri bu defa Nasır'dan kurtulmak için davranmış ve 1961 sonunda gayrı memnun Suriyeli subaylarla birliği bozucu bir darbe yaparak memleketin yönetimini tekrar ele almıştı. Askerlerin arkasından iktidar koltuklarına yerleşen ve sosyalizmi ağızlarından düşürmeyen emperyalizm artıkları, Baas partisinin bir başka subay grubu ile düzenlediği bir darbeyle geçen ay yıkılmıştı. Irak'la bir ay arayla başarılan Suriye darbesi «Birleşmek» meselesini yeniden ortaya çıkarmıştır. Bu birleşmeyi kendi anlayışına göre çözmek istiyen iki eğilim: Baas'cı ve Nasır'cı eğilim ilk anda pek çatışır görünmemiş fakat heyecanlı günler geçtikten sonra bu konuda büyük ayrılıklar olduğu görülmüştür. Geçen hafta sokak gösterileri ve çarpışmaları şeklini alan bu ayrılık Suriye'yi yeniden buhranlı günlerin eşiğine getirip bırakmıştır. Yasaklandığı halde Nasır'cıların sokak gösterilerinden vazgeçmeyişi, Kahiredeki görüşmelerin tehlikeye girmesi, Baas'cı ve Nasır'cı şeklinde kurulu koalisyonun çözülme belirtileri; Suriye'nin birleşme adı altında bir bölünme meselesiyle karşı karşıya kaldığını göstermektedir. Bu sadece Suriye'yi değil; zamanı gelince, şartlar tamamlanınca, gerçekleşebilecek bir Arap Birliği fikrine olan itibarı da zayıflatmaktadır. Meselâ, Nasır tarafından birliğe katılmış gibi gösterilmek istenen Cezayir ve onun gerçekçi ihtilâlcileri bu işten uzak durmakta ve öncelikle Cezayir'e bir düzen ve refah getirmeğe çalışmaktadır. Bu konuda, ilerici karakterinden bir hayli kaybetmiş bulunan Baas'cılar bile Nasır'dan daha gerçekçi bir tutum göstermektedir.

Şu anda Suriye'nin bu buhranlı günleri nasıl sonuçlandıracağı söylenemez.

SANAT-EDEBİYAT

KÜLTÜRDE BAĞIMSIZLIK

Bağımsızlıklarını kazanmak için politik alanda mücadele ederek sömürgeciliğe karşı çıkan milletler, politik ve sosyal savaşlarını yürütürken kültür alanında da, yaratmış oldukları değerlerin bilincine yavaş yavaş varıyorlar.

Ayrıca, kurtuluş hareketlerinin getirdiği toplumcu ve ilerici öz, genel olarak, bu hareketlere kadar, hâkim sınıfların açısından görülmüş ve değerlendirilmiş olan sanat ve edebiyat yaratışlarının tek yanlı ve soyut bir biçimde ele alınması alışkanlığına son vererek, daha geniş bir açıdan ve kavrayıcı bir anlayışla yeniden canlandırılmasına yol açıyor. Halkının yüzyıllar boyunca ortaya koyduğu eserler yeni bir anlayışın ışığında gerçek değerlerini yeniden kazanıyorlar.

Sömürgeciliğe karşı savaşan ülkelerin politik ve kültürel savaşını dile getiren çeşitli organlar son yıllarda yayınlanmaya başladı. Bu gazeteler arasında Cezayirde yayınlanan «Révolution Africaine» özellikle dikkati çekiyor. Kültür bağımsızlığının e nazpolitik bağımsızlık kadar önemli olduğunu belirtmeğe çalışan bu gazete son sayısında *«İslâm Kültürünün Şiirleri»* başlığı altında, Hafız'ın, Pir Sultan Abdal'ın ve İbn Al-Laridh'ın şiirlerinden birer örnek yayınlanmıştır.

Dergi tanıtma yazısında şöyle diyor:

«Müslümanlık, tropik Afrika'dan Endonezya'ya kadar uzanır. İslâm kültürü, herhangi bir milletin imtiyazı olmaktan çok, bütün Müslüman milletlerin ortaklaşa mirasıdır. Selâhattin Eyubi, İbni Sina, Celâlettini Rumi, İbni Batuta, çeşitli milletlerin yetiştirdiği kimseler olmalarına rağmen aynı kültür topluluğu içinde yer almaktadırlar. Aşağıda dört ayrı dillerde yazılmış olan, ama ortaklaşa İslâm kültürünün zenginliğini ve çeşitliliğini gösteren dört şiiri okurlarımıza sunuyoruz.»

Şiirlerin üçü, iki yıl önce, genç Fransız şairi ve dilcisi Gérard Chaliand tarafından yayınlanan «Türklerin ve Kürtlerin halk şiiri» adlı kitaptan alınmıştır.

Afrikada, ve Yakın Doğudaki Millî Kurtuluş hareketlerinin, kültür alanı ve değerlerine yönelmesi, Batılının ve sömürgecinin gözüyle değerlenen ve belli bir aşağılığı gerçek insanî zenginliği ortaya çıkarması bakımından çok önemlidir. Yeni uyanan *milletlerin, politik* ve sosyal bağımsızlıklarını gerçekleştirmek için kendilerinden başka kimseden *faydalanamayacakları nasıl bel*li olduysa, kültür değerlerini yeniden canlandırmak, benimsemek ve «egzotizmin» konusu olmaktan çıkarıp canlı ve yararlı bir hale getirebilmek için de sadece kendilerinden medet ummaları gerektiği açıkça ortaya çıkmış bulunuyor.

RÉVOLUTION africaine

Poemes de la Culture Musulmane

Inconstance de ce monde

Ne chante plus, rossignol

Sur les champs de bataille

Toi qui ne reviens pas

"BU KADAR DEĞİLİM"

encil değil; ama bencil.

Saadet Timur'un yeni hikâyelerine sonuç yargısı olan bu tek kelimeyi; «yalnız kendi çıkarını düşünme, kendi çıkarını düşünmenin bütün bilinçli eylemlerin asıl güdüsü olduğunu kabul etme bunu bütün eylemlerin haklı ve doğru amacı sayma» *anlamında kullanmıyorum.* Şüphesiz her yazar dünyaya kendince bakar; bazıları kendi düşlerini, sanılarını gözlem gerçeklerine de yeğ tutabilirler; başkalarının hayatlarını bile kendi hayâl güçlerinin çizgilerinde sürdürenler vardır; ama kendince bakmak başka, hep kendine bakmak başka. İşte Saadet Timur'da göze çarpan özellik bu. «Bu Kadar Değilim», (İzlem yayınları, sanat *dizisi:* 7, İstanbul Mart 1963, 110 sayfa, 3 lira) beş yıl önce basılan ilk eseri Şeytansız'dan (İstanbul yayınları İstanbul 1958, 96 sayfa, 2 lira) özellikle bu bakımdan ayrılıyor. Orada, yazar kendinden başka birkaç kişinin de serüvenlerinden birer parçayı anlatmayı denemişti. Şimdi yalnız kendi içinde.

Bir insanda bütün insanların halleri olabileceğini Montaigne söylemişti; tek insandan bütün insanlara gidilebileceğini de örneğin Sait Faik gösterdi. Şu halde Saadet Timur'un eksiği ne? Yalnız kendini anlat*ması, kendi serüvenlerini konu alması mı?* Bir ölçüye evet. Saadet Timur, belki de yalnız kendisine özel bazı durumlarda kilitlenip kalıyor. Öyle ki hikâyelerini birbiri ardınca okuduğum zaman, bana sırlarını açan bir arkadaşın anı defteriyle karşılaştığımı sandım. Öteki insanların ufkuna yükselmiyen bir bireylik; başka kişileri hiç içine almayan dar bir ufuk. Kısaca hikâyelerin anlatımında kullanılan *birinci tekil* kişinin küçük sınırlarında yatan bir özel ben.

Son beş yıldan on bir hikâye geliyor bize. (1952 *ve* 1956 *tarihli iki tanesini saymı*yorum; yeniden ele alınmış olmalarına karşın, yapıca zayıf, soluk renkli birer örnek onlar.) Bir yıla ortalama iki hikâye düşer. Bunlar yazılmışların seçilmişleri mi, hepsi mi? Doğrusunu bilemem ama, Saadet Timur'un güç yazdığını, yazmak için kolayca konu bulamadığını, yazdıklarından da vaz geçemediğini gösteren örnekler var. Bütün *hikâyelerde bir yakınma,* edilgin bir isyan, bir dert dökme ve haklı çıkma dileği; geçip giden zamandan yeterince faydalanmayış, yalnızlıkların ve mutsuzlukların gerçek sebeplerini bulamayışdan doğan bir tedirginlik ortaklığı. Bu temaların tekrarına bakarak Saadet Timur'un, günlük hayatın çarkına varmadan kapıldığını, arasıra bir silkiniş fırsatında ise yazıya koştuğunu sanı*yorum. Bir iç dökme, bir hayıflanma,* zaman zaman çevreyi hor gören bir öc öfkesiyle.

Nezihe Meriç'in ilk hikâyelerini andıran bir duyarlık zenginliği. —Hikâye içinde adlarını anmaktan hoşlandığı kitap adlarından belli olduğu gibi— Virginia Woolf, Anouilh, Duhamel, İstrati.. izlenimleri. Elli yıl önce H.Z. Uşaklıgil'in «Ferhunde Kalfa», *H. Cahit Yalçın'ın «Görücü» hikâyelerinde* anlatılan kadınca bekleyişler. Toplum kurallarından yakınarak ama onlara baş kaldırmayı düşünmeden; çevrenin yanlış yargılarını küçük görerek ama onlardan çekinip korkarak; bağımsızlığa ve mutluluğa özlem duyarak ama bunu kendi yaratma cesaretinden yoksunlukla. Sonuçta umut veren tek şey kalıyor ortada: «Beni eksik ve yanlış anlamayın» der *gibi «BU KADAR DEĞİLİM»:*

Rauf MUTLUAY

haber

DERGİ

Konya Öğretmenler Derneğinin yayın organı olan «Hasat» adlı bir derginin ilk sayısı çıktı. HASAT, Köy Enstitüsü ilkelerini savunan aylık bir eğitim dergisi. Hasat'ın, «Eğitimde olduğu kadar diğer alanlarda da sosyal yapımıza uymayan eski *Avrupa hayranlığının yerini* alan Amerikan taklitçiliğinden yana» olmadığı belirtilen çıkış amaçları yazısında, «her türlü ayırıcılığın, zorbalığın, çıkarcılığın, sömürücülüğün, halkımızı karanlığa, geriliğe zorlayan maksatlı davranışlara karşı» çıkacağı ve «Atatürk ilkelerinden, bilimden, gerçek demokrasiden, ileriden, yeniden, halkın yararına olduğuna inandığı her olumlu hareket*ten yana» olacağı ifade edi*liyor. «En çok ağrımıza gideni, bunca yıldır emek çekip ışıklandırmaya çalıştığımız karanlıklar yeniden kararmaya başladı» deniyor.

TİYATRO

Oraloğlu Tiyatrosu, Emile oZla'nın Gelin (Thérèse Raquin) adlı oyununu 5 Nisan Cuma akşamı basın mensuplarına oynadı. Şehrimizde birkaç yıl önce filmi de gösterilen bu oyunun ilgi göreceğini sanıyoruz.

Cahit Irgat, Lüleburgazda bir tiyatro topluluğu kuruyor. İlk oyun olarak *O. CAK'ı sahneye koyacaklar* ve köy köy, kasaba kasaba dolaşarak Trakya bölgesinde tiyatroyu halkın ayağına götürecekler.

SİNEMA

Rejisör Halit Refiğ'in güç belâ sansürden kurtulan filmi, «Şehirdeki Yabancı», 5 Nisan Cuma sabahı, özel olarak basın mensuplarına gösterildi. Sansürden kurtulan, fakat şimdi de perde bulamıyan film, seçkin davetlilerin alkışları arasında sona erdi.

BİZDEN SONRAKİLERE

Karanlık günlerde yaşıyorum gerçekten
Kamışsız bir konuşma alıklığın
Açık bir alın
Duyarsızlığın belirtisi Gülen
Almamış daha kara haberi

Ne günlerdir bu günler ki
Ağaçlardan söz açmak öldürüm gibi birşey
Çünkü kırımlara kıyınlara ses çıkarmamak oluyor bu
Orda yoldan sessizce geçen
Sıkıntı içindeki arkadaşlarınca
Erişilmez biri midir artık

Doğru Yaşıyacak kadar kazanıyorum daha
Ama inanın bana öylesine raslantı bu Doyuncayadek yemek için
Yaptığım hiçbir şeyi hak etmiş değilim
Nasılsa korunuyorum işte (talihim yaver gitmedi mi hapı yuttum)
Ye diyorlar bana, iç diyorlar Olanla mutlu ol işte diyorlar
Nasıl yer içebilirim yediğim
Aç birinin hakkıysa
Su dolu bardağım susuzluktan ölen de yoksa
Gene de yiyor, içiyorum

Bilge olmak isterdim.
Bilgeliğin ne olduğu eski kitaplarda yazılı
Dünya kavgalarının dışında kalmak
Yeryüzünde geçen azıcık zamanı korkusuz yaşamak
Yolunda gitmek gürültüsüz patırtısız
İyiyi kötünün yerine koymak
İstekleri gidermek değil, unutmak
Takınacağı tutumdur bilgenin
Bana göre değil bütün bunlar
Gerçekten karanlık günlerde yaşıyorum

2

Bozuk - düzen sürerken geldim kentlere
Açlığın eğemen olduğu günlerde
Ayaklandıkları günlerde girdim insanların arasına
Ayaklandım onlarla ben de
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

Çarpışmalar arasında yiyordum ekmeğimi
Eli - kanlılar arasına uzanıyordum uyumak için
Saygı maygı beslemeden veriyordum kendimi sevi'ye
Amansızdım doğaya karşı
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

Benim zamanımda bataklığa çıkıyordu yollar
Dil ipe götürüyordu adamı
Azdı gücüm ama efendilerin yetkisi daha güven altındaydı bensiz
Öyle olduğunu umuyordum hiç değilse
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

Sınırlıydı güçler Erek
Uzakta kalıyordu
Görünmesine apaçık görünüyordu ya
Benim erişmemin ötesindeydi handiyse
Bana bağışlanan günleri yeryüzünde
İşte böyle geçirdim

3

Bizim battığımız dalgadan
Suyun yüzüne çıkacak sizler
Düşünün
Bizim beceriksizliklerimizden söz ederken
Düşunün ki sizler
Bizler gibi karanlık günlerde değilsiniz

Ayakkabıdan daha sık ülke değiştirerek gidiyorduk
Toplumsal savaşlar içinde umutsuz
Haksızlığın olduğu baş kaldırmanın olmadığı yerde

Biliyoruz ki
Alçaklığa karşı beslenen öç
Buruyor yürekten sözleri
Haksızlığa karşı öfke
Boğuklaştırıyor sesi yazık ki
Gönüldeşlik ortamı kurmak istiyen bizler
Kendimiz gönüldeş olamıyorduk
Ama sizler insanın insana
Yardım ettiği gün gelince
Hoşgörüyle
Düşünün bizi.

Bert BRECHT

Türkçesi: TEO

ŞEHİRDEKİ YABANCI — Kamera Zonguldaktaki kömür işçileri arasında

Perde bulamıyan film:

ŞEHİRDEKİ YABANCI

Türk sinemasında genç bir sanatçı geçen yıl bilinçli bir davranışla, kamerasını işçiler arasında çalıştırdı. Zonguldak kömür ocaklarını, filmine çevre edindi. Alışılagelmiş bir aşk serüveninin dış görünüşü içinde toplumumuzun gerici asalaklarının içyüzünü ortaya koymaya çalıştı. Övülecek, alkışlanacak bir sonuca ulaştı. Bu olumlu tutumun karşılığı, filimcilik piyasasını elinde tutan kapkaççı özel teşebbüsün bu alanı sürüklediği korkunç düzensizliğin, İstanbul sinemalarının kapılarını söz konusu filme (hiç değilse şimdilik) sıkı sıkıya kapatması oldu. «Küçük Hanımefendilerden», «Küçük Beyefendiler'den» yana sinema işletmecileri Halit Refiğ'in «Şehirdeki Yabancı'sını» boykot ettiler.

Şehirdeki yabancı, Halit Refiğ'in dördüncü filmi. Sinemaya, özellikle görel bakımından son derecede başarılı bir filmle (Yasak Aşk) giren Halit Refiğ, dilinin ve gelişmesinin aksamayışına karşılık konusu bizim gerçeklerimize yabancı «Seviştiğimiz Günler» den sonra, «Şehirdeki Yabancı» ile sinemamızın en önemli filmlerinden birini meydana getirmiştir.

«Şehirdeki Yabancı» nın kuruluşu, orta yaşlı koca, genç kadın, genç sevgili üçlüsüne dayanıyor yine. Halit Refiğ'in sevdiği, diğer filmlerinde de yer verdiği bir düzen bu. Ne var ki bu kez, bu üçlü ilişkiden yararlanarak toplumsal bir eleştiriye yöneliyor. Diğer filmlerinden ayrılıyor. Benzerlik sadece dış görünüşte kalıyor.

«Şehirdeki Yabancı» nın kişileri Türkiyenin her yerinde var olan kişiler. Bir yanda, beyaz kadın ticaretinden hisse alan, gözleri milletvekilliğinde, sözüm ona hayırsever dernek üyeleri... Genel ev sermayelerini haraca bağlayan kabadayılar... Bütün çabalarını Devletten biraz daha fazla çalabilmenin yollarını araştırmaya yönelten müteahhitler... Kendi çıkarlarını gericiliğin körüklenmesinde gören gerici basın temsilcileri. Bunların karşısında [illegible] emekten yana aydınlar... Türk halkının sağduyusuna inanmış [illegible]. Gittikçe bilinçlesen işçiler. Yurdumuzun rast gele seçilecek bir köşesinde yaşayan insanların çeşitli tutum ve davranışlarının küçük bir aynası Halit Refiğ'in ele aldığı çevre. «Şehirdeki Yabancı» nın, bir Anadolu kentinin geleneklere bağlı havası içinde karşı karşıya getirdiği bu iki ayrı tutumun, taban tabana karşıt iki anlayışın çatışmasının sonucu, doğrudan, güzelden, iyiden yana tabii. Filmin gericiliğin bozgunu ile bağlanan sonu, Türkiyenin kaçınılmaz mutlu geleneğini yansıtıyor.

Halit Refiğ'in yurt gerçeklerini sinemaya sokan büyük başarısının en övülecek yönü gerici tiplerin gayet rahatlıkla çizilmiş olması. Filmin bu kişilerini yadırgamıyoruz hiç. Hemen hepsi günlük yaşayışta sık sık karşılaştığımız, yakından tanıdığımız tipler

Eğer Halit Refiğ bir de, içine girdiği işçi kitlesinin bilinçleşmesini daha derine inerek yansıtabilseymiş, filmin taşıdığı mesaj çok daha yoğunlaşacakmış.

«Şehirdeki Yabancı» sinemamızın ulaştığı mutlu bir aşama. İlerde Türk sinemasının üstüne eğileceklerin mutlaka üstünde durmak zorunluğunu duyacakları bir film.

Sinemacıların böyle bir filme karşı takındıkları tutumun ne zaman yenilgiye uğrayacağını şimdiden kestirmek zor. Her şeye rağmen, İstanbul seyircisinden esirgenmek istenen bu filmin, karşılaştığı engelleri alt edecek güçte olduğuna inanıyoruz. «Şehirdeki Yabancı» yı her aydının görmesi, duyurması, Halit Refiği kutlaması gerekecek o vakit.

Rekin TEKSOY

Nilüfer AYDAN - Göksel ARSOY

AÇLIĞA PAYDOS

KORKMAZGİL

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Teşkilâtının bir haftası var «Dünya açlıktan kurtulma haftası» Birleşmiş Milletlere üye olan devletler, açlığı *korkutmak için bir hafta* süreyle nutuk çektiler, tepindiler, acayip sesler çıkardılar ve dümbelek çalarak ateş dansları yaptılar.

Aşağıda, *Birleşmiş Milletler* üyesi bir devletin başkanının «Dünya Açlıktan Kurtulma Haftası» münasebetiyle, açlıktan nefesi kokan halkına çektiği sıkı nutkun *bir* parçasını okuyacaksınız.

Aziz ve muhterem vatandaşlarım!

«Dünya Açlıktan Kurtulma *Haftası» nı açıyorum. Bu mü*barek gün hepinize kutlu olsun!

Muhterem vatandaşlarım!

Bir memleketin medeniyet *seviyesi, o memleketin hırsız* kaatil, dolandırıcı, vurguncu karaborsacı ve üçkâatçı nisbetinin yüksekliğiyle ölçülür. Bütün bunlar, medeniyetin alâ*met-i fârikalarıdır. Bir memle*kette işsiz ve aç sayısının çokluğu, o memleketin medeni seviyesinin yüksekliğini gösterir Tanrıya şükürler olsun ki, me*deni seviye* bakımından dünyanın ileri milletleri arasındayız ve hattâ başta gelmekteyiz. (Sürekli alkışlar ve bravoo sesleri). Bunu bütün dünya milletleri ittifakla tasdik ve teyid etmektedirler muhterem vatandaşlarım. (Sürekli alkışlar).

Möhderem vatandaşlarım!

Metroloji Müdürlüğünün de bildirdiğine göre, alçak basınç memleketimize kaymış bulunmaktadır. Bu alçak basınç, tarlaları kurutabilir, fabrikaları sökebilir, yolları yoldan çıkarabilir, devletin tirenlerini dahi özel sektörün cebine ucurabilir. Sakın heyecana kapılmayın möhderem yurttaşlarım. Alçak basınç demek hiç bir zaman alçaklık demek değildir. Allah bizi ve de bizim memleketimizi alçaklıktan korusun. (Âmin sesleri).

Möhderem yurttaşlarım!

Açlık demek, hiç bişey yememiş olmak demektir. Anayasamız herkese hürriyet vermiştir. Aç gezmek veya tok gezmek herkesin kendi hürriyetidir. Hökümetimiz buna hiç bir suretle karışamaz ve de müdahale edemez. Bizim demokrasi anlayışımız budur ve ilelebet böyle ve de pâyidar kalacaktır. Hiç kimse, sen neden ötürü aç geziyorsun demek, bizim demokrasi prensibimizin dışındadır. Bunun gibi, hiç kimseye de, sen neden tokluktan yırtılıyorsun diyemeyiz. Çünkü demokrasi demek, çok partili seçim demek olup, bu dünya kimseye kalmayacak demektir. Mal da yalan, mülk de yalan, hani var ya, var biraz da sen oyalan... Cenabı Mevlâ kimini aç yaratır, kimini tok. Kimine az verir, kimine çok. (Âmin sesleri). *Kimini zayıf yaratır, kimini* şişman. Kimini uzun, kimini kısa. Alçak basınç olan yerde bunun hesabı sorulamaz.

Möhderem vatandaşlarım!

Açlık öyle korkulacak bir mesele olmamakla beraber, biz, Birleşmiş Milletler camiasındaki milletler, ara sıra bu *gibi mevzularda zevklenmek za*ruretini duymaktayız. Çünkü aç adamın kafasının daha çok ve de süratle çalıştığını elhamdülillâh keşfetmiş bulunuyo*ruz. Tok adamın kafası iyi ça*lışmaz. Çünkü, bol yemekten sonra adamın üstüne böyük bir rehavet çöker. Tok adamı ya yatak temizler, ya da teneşir. *Açların sayısının gittikçe* çoğalmasının sebebi işte budur. Açlar çok yaşarlar ve de çok çoğalırlar.

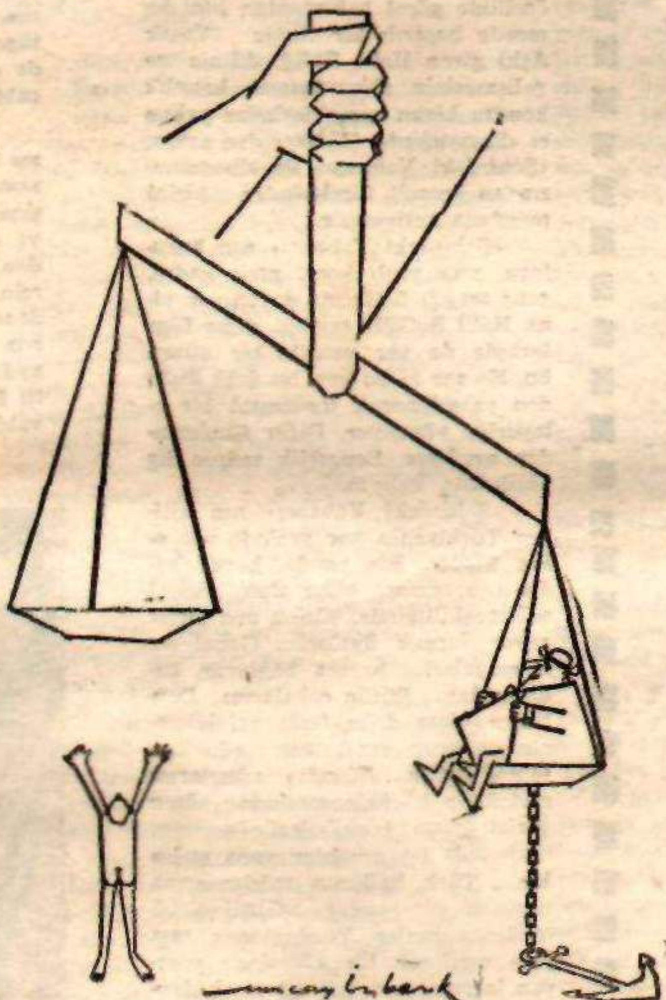
Möhderem vatandaşlarım!

Açlık demekle fakir fukaranın açlığını kasdetmemekteyiz. Fakir fukarayı açlıktan kurtarmak isteyenler sosyalistlerdir Bizi katiyetle bunlarla karıştırmayın. Biz, günde beş öğün yemek yerken, bunu dörde indirmek zorunda kalan zavallıları açlıktan kurtarmak istemekteyiz. Fakir fukara demek açlığa alışmış kimseler demektir Bunlar yeseler de olur, yemeseler de... Velâkin, gözüne çıkıncaya kadar yemeye alışmış olanların günde on kap yerine dokuz kap yemek yemeleri felâkettir. İşte açlık dediğimiz budur ve bizler Dünya Açlıktan Kurtulma Haftası derken sırf bunu kastetmekteyiz. İnşallah *bu böyük aç*lığın da pek yakında hakkından geleceğimize emin olabilirsiniz möhderem vatandaşlarım

Möhderem vatandaşlarım!

Birleşmiş Milletler camiasına dahil bütün milletler, Dünya Açlıktan Kurtulma Haftasına çok böyük ehemmiyet vermektedirler. Kambersiz düğün olmıyacağı için, bizim de bu mukaddes güne katılmaklığımız elzemdir ve de vatani bir vazifedir. Bu itibarla, Dünya Açlıktan Kurtulma Haftanızı bütün kalbimle kutlarım möhderem vatandaşlarım. Açlıktan kurtulma gününüz ve de haftanız mübarek olsun! Dâim bugünlere yetin, aziz vatandaşlarım!

KÜRT MEMET

Sevgili kardaşım Ehmet,

Son günlerde ok işler dönüyor ortalıkta. Alinin külâhı Velinin başına, Velinin külâhı Alinin başına... Sen biliyor musun, Kromit Şirketi nedir? Dur da ben sana kısaca anlatayım:

Menderes devrinde üç beş adam bir araya geliyor, de*mir veçelik tesisleri kurmak* üzere bir şirket kuruyorlar. Dertleri, çok büyük para kazanmak...

Bu Kromit Şirketi, Menderes'e diyor ki, «Ben memlekete hizmet etmek istiyorum. Memlekete büyük işler görmek istiyorum. Bu milli teşebbüsüme yardım et».

Menderes hükûmeti, bu Kromit şirketini tutup Amerikadaki Howard İnternational şirketine bağlıyor. Ziraat Bankası'na dadiyor ki. «Bu Kromit şirketine kefil ol». Ziraat Bankası bu Kromit şirketine kefil oluyor ve de Amerikan şirketinden 40 bin dolarlık malzeme almasına yardım ediyor. Kromit şirketi, bu Amerikan şirketinden aldığı 400 bin dolarlık malzemeyi 2 milyon 400 bin dolar olarak gösteriyor. İyi mi?

Derken, Menderes hükûmeti yıkılıyor. Bu Kromit şirketi, Amerikan Şirketine olan borcunu ödemiyor. Amerikan şirketi, Amerikan hükûmetine diyor ki, «Benim bu alacağımı Türkiye'deki Kromit şirketinden kopar»...

Amerikan hükûmeti, Türkiye hükûmetine; «Ya bu parayı ödersiniz, ya da size yardımı keserim»... Şimdi, bizim hükûmet telâşlanıyor. *Maliye Bakanı diyor ki*, «Bu parayı milletten kesip ödeyelim». Başbakan da diyor ki, «Bu parayı milletten kesip ödeyelim»...

Şimdi, benim aklım almıyor! Bu borç milletin borcu mu, yoksa Kromit şirketinin borcu mu? Kromit demek millet demek mi? Şimdi İnö*nü hükûmeti, milletin sırtın*daki gömleği soyacak ve de bu Kromit şirketinin Amerikaya olan borcunu ödeyecek. Bunu benim kafam birtürlü almıyor. Sinek *pis değil, mi*de bulandırır derler. Şu günlerde çok kötü miğdem bulanıyor kardaşım Ehmet... Kromit mromit derken, bu adamlar bizi hepten soymak istiyorlar. Alavere dalavere. Kürt Memet nöbete hikâyesi... Sen bu işe ne dersin? Herif milyonlar kazanmış, borcunu ödememiş, şimid benim ve de senin sırtımızdan çıkarmak istiyorlar. Bu hükûmetin demokrasiyle alâkası var mı? Bu hükûmet benden yana mı, yoksa domuzdan yana mı?

Hem, biliyor musun, bu Kromit Şirketi denilen herif yolsuzluklarıyla ün yapmış bir herifmiş. Dolandırıcılıktan milyonlar yapmışmış. Başbakan diyormuş ki, «Bu parayı ödemezsek, şerefimiz beş paralık olur ve de dış yardım alamayız»...

Benim kafam almıyor Ehmet... Bu hükûmet hırsızların hükûmeti mi, yoksa bizim gibi namusuyla çalışanların hükûmeti mi?

Gözlerinden öperim Ehmet kardaşım. Bana ivedi cevap dönder

HA GAYRET

Dünden bugüne..

— İlkokullarda din dersine yer verilmemesi Anayasaya ve de demokrasiye aykırıdır!

Bunu diyen DP. muhalefetiydi, CHP. iktidarı boyun kırdı. Hani, iktidarda kalma meselesi...

— Ortaokullarda din dersine yer verilmemesi Anayasaya ve de demokrasiye aykırıdır!

Bunu diyen DP. iktidarıydı, CHP. muhalefeti boyun kırdı. Çünkü iktidara gidiyordu.

— Liselerde dini tedrisata yer verilmemesi Anayasaya ve de demokrasiye aykırıdır!

Bunu diyen DP. iktidarıydı, CHP. muhalefeti boyun kırıd. Çünkü iktidara bir 27 Mayıs'lık uzaklıktaydı.

*Sanki bu ulus yüzyıllardır din dersi görmemiş, hafız*dan, imamdan, muskacıdan, hacıdan, hocadan, şeyhten, dededen, falcıdan, folcudan çekmemiş gibi, Parlâmento*da kıyametler koptu:*

— Din elden gidiyor! Bütün okullara din dersi!...

Atatürk devrimlerine karşı çıkanların yüzde sekseni *bu dinciler arasından* çıkıyor, ne haber? Sonra da, «Atatürkçüyüz» diye cartcurt ederiz...

Ha gayret! Az galdı medreselere...

Bütün bunlar İnönü muhalefetinde ve İnönü iktidarında oluyor!... Varın anlayın nerde bulunduğumuzu!

ENNECÂTÜ FISSIDIK

Doğruluk gibi yoktur ve de kurtuluş doğruluktadır. Yâni, ennecâtü fıssıdık...

Evet, doğruluk gibi yoktur ve de bu memleketi ancak kapitalizm kurtaracaktır. Yaşasın kapitalizm! Ennecâtü fıssıdık...

Bunu ben demiyorum. Bunu, Yeni İstanbul adlı, hani şu geçenlerde devrimci gençliğin tükrük hokkalığını yapan bir gazete var ya, işte onun sirkeden keskin fıkracısı Tarık Buğra diyor. Daha da ileri giderek, şöyle diyor Buğra:

«Kapitalizmin asıl düşmanları psodo kapitalistler, yalancı kapitalistler, uyduruk ve türedi kapitalistlerdir, kıcacası sömürücülerdir, vurgunculardır, kaptıkaçtıcılardır».

Tıpkı böyle diyor. Noktası - noktasına aldım

Eğer bu sözleri biz sosyalistler söylemiş olsaydık, Bay Buğra eteğini beline sokar, yeldirirdi:

— Sizi gibi komünistler! Sizi gibi kapital düşmanları! Sizi gidi müesses nizam düşmanları!

Ben dünyada, kapitalizme bundan güzel sövüldüğünü duymadım! Helâl olsun Buğra'ya!...

Az sonra da şöyle diyor!

«*Sosyalizm bir fatih değil*, açık bırakılan mutfak kapısından giren bir hırsızdır.»

Çok fena! Hangi edepsiz açık bıraktı acaba mutfağın *kapısını?* İçerde bukadar «psodo kapitalist», «yalancı kapitalist», «uyduruk ve türedi kapitalist», bukadar «sömürücü», bukadar «vurguncu», bukadar «kaptıkaçtıcı» varken, mutfağın kapısı açık bırakılır mı a sersemler?

Hadi, Tarık Buğra kardeşimiz, kapatıver şu kapıyı da, içerde kalsınlar bu domuzoğlu domuz sömürücüler, Şöyle gözlerine çıkıncıya kadar tıkınsınlar. Hadi kardeşim, kapatıver şu mutfağın kapısını!. Ennecâtü fıssıdık, yaa, fıssıdık...